

Crowdsourcing i kulturarvssektoren

En analyse av crowdsourcing som deltakelsespraksis hos
Riksantikvaren og Norsk lokalhistorisk institutt

Alvilde Lovise Mejlænder

Masteroppgave i museologi og kulturarv MUSKUL4590 (30 sp.)

Museologi og kulturarvstudier

Vår 2020

Institutt for kulturstudier og orientalske språk, Universitetet i Oslo

Sammendrag

Praksiser der kulturarvsinstitusjoner inkluderer publikum til deltakelse er et stort og aktuelt felt i kulturarvsektoren. Den type deltakelsespraksis som jeg undersøker i denne oppgaven er crowdsourcing. Utgangspunktet for oppgaven er spørsmålet om hvordan kulturarvsinstitusjoner inkluderer publikum og hva deltakelse innebærer for institusjonene. For å undersøke crowdsourcing som deltakelsespraksis i en norsk kontekst har jeg gjort en empirisk undersøkelse av Lokalhistoriewiki, som er drevet av Norsk lokalhistorisk institutt (NLI), og Riksantikvarens nettsted Kulturminnesøk. Jeg har brukt etnografi for internett som metode og kombinert observasjoner av nettstedene med intervjuer av de som arbeider med dem.

Jeg utførte en litteraturstudie for å finne sentrale temaer om crowdsourcing som deltakelsespraksis og hva det innebærer for kulturarvsinstitusjoner. De sentrale temaene handlet om hvordan kulturarvsinstitusjoner kan spare ressurser ved å outsource arbeidsoppgaver til publikum, at crowdsourcing kan være en måte å bidra til brukeres læring, at det gjør det mulig å samle kunnskap fra brukere og å øke deltakelse. De mer problematiske sidene ved crowdsourcing dreide seg om å få nok aktive brukere, kvalitetssikring av innhold skapt av brukere, spørsmål om crowdsourcing kan ses som utnyttelse av brukere og om det utfordrer institusjonenes rolle og autoritet. De sentrale temaene utgjør konteksten for analysen jeg har gjort av Lokalhistoriewiki og Kulturminnesøk. Et gjennomgripende tema i litteraturen er demokratisering, og det utgjør mitt teoretiske perspektiv når jeg analyserer empirien. Jeg har undersøkt om crowdsourcing som deltakelsespraksis i en norsk kontekst innebærer demokratisering. Dette henger sammen med hvordan institusjonene utøver sin rolle. Et viktig spørsmål for min undersøkelse er hvordan kulturarvsinstitusjonene håndterer balansen mellom å inkludere brukere og opprettholde sin profesjonalitet.

Flere av de sentrale temaene var aktuelle for mine case, men min undersøkelse viste at crowdsourcing var ressurskrevende, ikke besparende. Det viktigste deltakelse innebærer for NLI og Riksantikvaren er å skape engasjement for kulturarv og å samle og skape kunnskap sammen med brukerne. Demokratisering er et aspekt ved hva deltakelse innebærer for de to institusjonene. De åpner opp for at brukere kan delta, brukerne får større innflytelse og brukernes perspektiver blir løftet frem. Måten Riksantikvaren og NLI håndterer balansen mellom å inkludere brukere og opprettholde profesjonalitet er ved å utøve «åpen autoritet» og invitere brukerne til deltakelse, men fremdeles ha en overordnet rolle. Dette innebærer fremdeles forskjeller i maktforhold, og sammen med utfordringer knyttet til begrenset aktiv deltakelse på webben har dette betydning for hvor demokratiserende crowdsourcing kan være.

Forord

Først vil jeg takke min veileder, Line Esborg, som allerede før selve arbeidet med oppgaven hadde begynt hjelpe meg da jeg forsøkte å finne tema og vinkling for oppgaven. Takk for tilbakemeldinger og konstruktiv kritikk underveis og for at du hjalp meg å tenke nytt.

Det har vært interessant å få muligheten til å møte og intervju så mange hyggelige personer som er engasjerte og interesserte i feltet jeg har undersøkt. Jeg vil takke mine informanter fra Riksantikvaren og Norsk lokalhistorisk institutt som tok seg god tid til å svare på spørsmålene mine. Disse inkluderer Håkon Magne Bjerkan, Carl Anders Olsson, Dag Hundstad, Marianne Wiig, Chris Nyborg, Marthe Glad Munch-Møller og Ola Alsvik.

Til slutt vil jeg takke mine medstudenter og gode venner som bidro til å gjøre masterløpet til en minnerik og hyggelig tid. Spesielt vil jeg nevne Line, Karoline og Solveig.

Mai 2020

Alvilde Lovise Mejlænder

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	5
2. Litteraturgjennomgang.....	8
<i>Spare ressurser ved å outsource arbeidsoppgaver</i>	9
<i>Bidra til brukernes læring</i>	9
<i>Samle kunnskap fra en stor mengde interesserte amatører</i>	10
<i>Øke deltakelse ved å inkludere brukere</i>	11
<i>Er crowdsourcing å utnytte brukere?.....</i>	12
<i>Autoritet og en ny rolle for kulturarvsinstitusjonene</i>	13
<i>Kvalitetssikring av brukergenerert innhold</i>	14
<i>Begrensninger knyttet til deltakelse på webben</i>	14
3. Metode for empirisk undersøkelse av crowdsourcing	15
<i>Observasjoner</i>	17
<i>Intervjuer og fordeler med å kombinere metoder</i>	18
<i>Begrensninger og kritikk av metoden.....</i>	20
<i>Informantenes rettigheter og personvern.....</i>	21
4. Crowdsourcing på norsk.....	22
<i>Kulturminnesøk</i>	22
Hva brukere kan bidra med: Engasjement og supplerende informasjon.....	22
Lav terskel for brukerengasjement, men allikevel begrenset aktiv deltakelse	26
Ikke krav til kvalitet, men en tydelig opphavsperson.....	27
Autoritet og ekspertise.....	31
Mangel på ressurser og uforløst potensiale	32
<i>Lokalhistoriewiki.....</i>	34
Hva kan brukere bidra med: Lokalhistorisk kompetanse og perspektiver nedenfra	34
Begrenset aktiv deltakelse og hvordan øke den	37
Omfattende kvalitetssikringsarbeid.....	38
Kompetanseheving for brukerne og kvalitetsøkning for wikien	41
Crowdsourcing er ressurskrevende, men brukernes bidrag gir stor gevinst.....	42

Autoritet og ekspertise.....	43
5. Balanse mellom åpenhet og kontroll.....	45
<i>Deltakelse og brukerinvolvering</i>	46
<i>Anerkjennelse av brukerne og deres kunnskap</i>	47
<i>Perspektivmangfold, en utopi?</i>	48
<i>Hvem tjener på crowdsourcing?</i>	50
<i>Åpen autoritet</i>	51
6. Oppsummering og konklusjon.....	53
Litteraturliste.....	56
Kilder	60
<i>Nettreferanser</i>	60
<i>Intervjuer:</i>	62
Vedlegg	63
<i>Intervjuguide</i>	63

1. Innledning

Praksiser der kulturarvsinstitusjoner inkluderer publikum er et stort og aktuelt felt i kulturarvsektoren. Deltakelse er blitt det sentrale ordet i de siste tiårenes museumspolitikken hevder museologen Brita Brenna, og det er blitt et mål på museenes kvalitet og virksomhet. Deltakelse er blitt så sentralt at man snakker om deltakervendingen som et kulturelt og politisk fenomen (Brenna, 2016). Utgangspunktet og den overordnede problemstillingen for denne oppgaven er spørsmålet om hvordan kulturarvsinstitusjoner inkluderer publikum og hva deltakelse innebærer for institusjonene.

Internett og webben har gjort det mulig for kulturarvsinstitusjoner å nå mange, det er enklere for brukere å delta og de kan delta på nye måter. Museumskultur påvirkes av internettkultur mener Merete Sanderhoff (2013, s. 132). Nina Simon fremhever i *The participatory museum* at utviklingen av internett og sosiale medier har ført til at publikum er blitt brukere som ikke er tilfreds med å kun passivt motta informasjon. De vil delta aktivt, være kreative og skape innhold (Simon, 2010, s. ii). Dette har ført til at mange kulturarvsinstitusjoner har utviklet forskjellige måter publikum kan delta på.

Den type deltakelsespraksis som jeg undersøker i denne oppgaven er crowdsourcing. Begrepet crowdsourcing har røtter i forretningssektoren og ble først beskrevet som handlingen å «outsource» arbeid som tidligere ble utført innen en organisasjon til allmennheten (Howe, 2006). Ifølge Mia Ridge, redaktør for boken *Crowdsourcing our cultural heritage*, er crowdsourcing innen kulturarvsektoren et rammeverk for å skape innhold og en måte brukere kan ta del i og bli involvert i samlinger og forskning. Dette skjer på en måte som er til fordel både for publikum og institusjoner (Ridge, 2014, s. 2). Språkrådets anbefaling for oversettelse av begrepet crowdsourcing er nettdugnad. Å inkludere brukere i frivillig arbeid er imidlertid ikke nytt innen kulturarvsektoren. Det nye er at det gjennomføres ved hjelp av digital teknologi.

Jeg skal undersøke hva deltakelse innebærer i en norsk sammenheng ved å studere to norske nettsted der brukere kan delta: Lokalhistoriewiki er en fag- og forskningswiki som drives av Norsk lokalhistorisk institutt (NLI) ved Nasjonalbiblioteket, og Kulturminnesøk er et nettsted fra Riksantikvaren der brukere kan bidra med informasjon om kulturminner. Dette undersøker jeg ved hjelp av sosiologen Christine Hines metodologiske rammeverk for etnografi for internett. Jeg utførte observasjoner av nettstedene, og fordi denne oppgaven fokuserer på institusjonenes perspektiv på crowdsourcing intervjuet jeg også de som arbeider med nettstedene.

For å finne sentrale temaer knyttet til deltakelse og hva det innebærer for institusjonene har jeg foretatt en litteraturstudie av internasjonal litteratur og forskning om crowdsourcing på kulturarvsfeltet. Litteraturgjennomgangen utgjør konteksten for den empiriske undersøkelsen jeg har foretatt. Min lesning av litteraturen styrer den empiriske undersøkelsen. Et tema jeg mener er gjennomgripende i litteraturen er demokratisering, og det utgjør mitt teoretiske perspektiv når jeg analyserer empirien. Crowdsourcing kan ses i forbindelse med deltakelsesdemokrati og kan ses som demokratiserende fordi alle i prinsippet kan delta (Pierroux, Bäckström, Brenna, Gowlland & Ween, 2020). Når alle kan delta får brukere en viktigere rolle, det gir mulighet for større medbestemmelse og medvirkning, og det setter et større fokus på hva som er viktig for brukerne.

Litteraturen om crowdsourcing er gjennomsyret av begreper som har å gjøre med maktforhold og demokratisering. Blant disse er åpenhet og kontroll, autoritet, ekspertise og kunnskap og «åpen autoritet». Disse begrepene har jeg brukt for å analysere og diskutere empirien.

I litteraturen knyttes begrepet kontroll til slik det var før institusjonene involverte brukere og institusjonene hadde full kontroll over kulturarvsinnhold (Hazan, 2007; Oomen & Aroyo, 2011). Å involvere brukere innebærer at kulturarvsinstitusjoner åpner opp og gir slipp på noe av sin kontroll (Brabham, 2013). Åpenhet ses altså i sammenheng med å invitere brukere til deltakelse. Å åpne opp og inkludere brukere er en måte institusjonene kan skape dialog fremfor enveiskommunikasjon.

Autoritet er knyttet til holdninger til kunnskap og ekspertise og synet på hvem som har verdifull kunnskap. Et synspunkt er at når institusjonene inkluderer brukeres bidrag viser det at institusjonene har åpnet opp ideer om autoritet og at de ser brukernes kunnskap som verdifull (Phillips, 2014). Allikevel ser mange institusjoner det som en utfordring å kvalitetssikre bidrag fra brukere. Dette kan knyttes til en frykt om tap av kontroll (Simon, 2010). «Åpen autoritet» er et begrep som presenteres som en måte for kulturarvsinstitusjoner å inkludere brukere og beholde en viss kontroll, sikre kvalitet og ivareta sin autoritet (Phillips, 2014).

Når jeg undersøker Kulturminnesøk og Lokalhistoriewiki bruker jeg disse begrepene for å undersøke om demokratisering er en del av det deltakelse innebærer. Knyttet til temaet om demokratisering er hvordan institusjonene utøver sin rolle. Det er et spenningsforhold mellom åpenhet og å inkludere brukere og kulturarvsinstitusjonenes ønske om å sikre kvalitet og opprettholde profesjonalitet. Et viktig spørsmål for min oppgave er derfor hvordan

kulturarvsinstitusjonene håndterer balansen mellom å inkludere brukere og opprettholde sin profesjonalitet.

Å undersøke om demokratisering er et aspekt ved deltakelsespraksiser i Norge er relevant for feltet museologi og kulturarvstudier som har fokus på kulturarvsinstitusjonenes praksiser, formål og rolle som samfunnsinstitusjoner. Til kulturarvsektoren regner jeg med gallerier, bibliotek, arkiv og museer (GLAM-institusjoner). Staten har et hovedansvar for kulturarven og institusjonene skal være dialoginstitusjoner, møteplasser, være demokratisk tilgjengelige og virke integrerende (Brenna, 2009). Som Brenna påpeker er museologi preget av tverrfaglighet fordi de som arbeider med museologi kommer fra ulike disipliner (Brenna, 2009, s. 73, 74). Min bakgrunn er blant annet fra bibliotek- og informasjonsvitenskap.

Fordi deltakelse og crowdsourcing er sentralt på kulturarvsfeltet er det viktig å undersøke konkrete eksempler som viser hvordan dette fungerer i praksis i en norsk kontekst. Å få kunnskap om hvordan crowdsourcing fungerer gir et godt utgangspunkt for å videreutvikle crowdsourcing i kulturarvsektoren på best mulig måte. Dette er mitt utgangspunkt for å gjøre denne undersøkelsen og den er et bidrag til ny kunnskap om hvordan crowdsourcing fungerer i praksis. Jeg har valgt to case som jeg gjør en komparasjon av for å gi et bredt bilde av hvordan situasjonen er i Norge, hva deltakelse innebærer for institusjonene og hva slags visjoner og tanker som ligger bak denne type prosjekter.

Ulike crowdsourcingprosjekter varierer i graden brukere kan delta og hvor stor frihet de har. Som en del av sin doktoravhandling i museologi ved Universitetet i Oslo undersøkte Joanna Olga Iranowska et crowdsourcingprosjekt utført ved Munchmuseet. Min empiriske undersøkelse tar for seg andre deler av kulturarvsektoren. Iranowska foreslår at en måte å øke deltakelse og i større grad utnytte potensialet i crowdsourcing er å forlate tradisjonelle maktforhold mellom brukere og institusjonen som redaktør og tillate nok rom for kreativitet, kommentering og diskusjon (Iranowska, 2019). Lokalhistoriewiki og Kulturminnesøk er interessante å studere nettopp på grunn av friheten de tilsynelatende gir til brukerne.

Lokalhistoriewiki ble lansert i 2008. På wikien kan ulike brukere skape innhold sammen og skrive artikler som er relevante for lokalhistorie. Brukere kan legge inn bilder i artiklene, kommentere, foreslå og gjøre endringer og stille spørsmål til artikler og bilder. Personer med forskjellig kompetanse, bakgrunn og fra forskjellige steder i landet kan arbeide sammen om innholdet på siden. NLI ønsker at wikien skal fungere som et laboratorium der brukere skal kunne eksperimentere og prøve seg fram (Norsk lokalhistorisk institutt, 2019b).

Den første versjonen av Kulturminnesøk kom i 2009. Siden har det vært flere versjoner og i 2012 ble det mulig for brukere å bidra. Brukerne kan legge inn kulturminner

med informasjon og bilder, de kan kommentere, legge til utfyllende informasjon, lenker og video. Nettsiden er optimalisert for å fungere godt på mobil. Dette gjør at brukere kan lese om kulturminner der de er og ta bilder og legge dem inn. Det meste av informasjonen som ligger i Kulturminnesøk kommer fra Askeladden, Riksantikvarens offisielle database over fredede kulturminner og kulturmiljøer i Norge (Kulturminnesøk, u.å.a).

Det er et stort spenn i kompleksiteten på oppgavene brukerne kan utføre på de to nettstedene, fra å bidra med faktaopplysninger om bilder eller rette feil, til egen forskning. Derfor bruker jeg begrepene kunnskap og informasjon om hverandre når jeg skriver om hva brukere kan bidra med.

I det neste kapittelet går jeg gjennom litteratur og tidligere forskning på crowdsourcing i kulturarvsektoren. Denne delen belyser temaer som jeg har med som en del av mitt teoretiske perspektiv.

2. Litteraturgjennomgang

For å finne sentrale temaer om crowdsourcing i kulturarvsektoren utførte jeg en litteraturstudie av internasjonal litteratur og tidligere forskning om crowdsourcing på kulturarvsfeltet. Metoden jeg brukte for å finne relevant litteratur var en tradisjonell og mer ustrukturert framgangsmåte for litteraturstudier der jeg i hovedsak fulgte referanser i artikler og bøker. En tradisjonell framgangsmåte for litteraturstudier egner seg når man ikke har kunnskap om feltet på forhånd og det gir en bred forståelse og oversikt over feltet (Jesson, Matheson & Lacy, 2011, s. 105). Litteraturen inkluderer casestudier av forskjellige typer crowdsourcingprosjekter og teoretiske artikler. Litteraturgjennomgangen gir ikke en komplett oversikt over alt som er skrevet om crowdsourcing i kulturarvsektoren. Det er heller ikke nødvendig å finne all litteratur for å gi en oversikt og finne sentrale temaer.

Jeg har foretatt en analyse av materialet fra litteraturstudien ved å systematisere funnene og dele de inn i fire kategorier for hva det er mulig å oppnå med crowdsourcing og fire kategorier for mer problematiske og utfordrende sider ved crowdsourcing. Jeg har kategorisert dem på denne måten for å gjøre et komplekst felt mer konkret og oversiktlig. Temaene har jeg valgt ut fordi de er gjennomgående i forskningslitteraturen. I det følgende presenterer jeg det min analyse har vist er sentrale temaer i forbindelse med crowdsourcing.

Spare ressurser ved å outsource arbeidsoppgaver

Crowdsourcing gjør det mulig for publikum å utføre arbeid som tidligere ble utført av ansatte ved en institusjon (Howe, 2006). Ifølge Ridge er den mest åpenbare fordelen med crowdsourcing å spare ansattressurser (2014, s. 8). Mange frivillige kan utrette mye mer enn det ansatte ved en kulturarvsinstitusjon kan alene. Museologen Lucinda Blaser (2014, s. 46) og bibliotekarene Lyn Lewis Dafis, Lorna M. Hughes og Rhian James fremhever at å spare kostnader i form av tid, økonomiske ressurser og arbeidskraft er en fordel med crowdsourcing (Dafis, Hughes & James, 2014, s. 142). Det samme gjør Johan Oomen og Lora Aroyo som forsker på deltakelse og digital kulturarv (Oomen & Aroyo, 2011).

Crowdsourcing kan frigjøre ansatte fra oppgaver, men det skaper også nye oppgaver. For at crowdsourcing skal være en suksess krever det innsats i forberedelser og støtte til brukerne fremhever Dafis et al. og bibliotekarene Michael Lascarides og Ben Vershbow (Dafis et al., 2014, s. 151; Lascarides & Vershbow, 2014, s. 136). Å opprettholde tilstedeværelse online er ressurskrevende skriver Nanna Holdgaard og Lisbeth Klastrup som forsker på digital teknologi og kultur (2014, s. 198). Institusjonen må sikre at kvaliteten og mengden materiale som blir skapt er nok til å kompensere for tiden det tar for ansatte å sjekke, moderere og vedlikeholde innhold (Dafis et al., 2014, s. 152).

Bidra til brukernes læring

Å bidra til opplysning og utdanning er et viktig formål for kulturarvinstitusjoner. Aktiviteter der brukere kan delta er en måte institusjoner kan tilby gode læringsaktiviteter (Simon, 2010, s. 16). Crowdsourcing gjør det mulig for brukere å delta aktivt, noe som er positivt for læring fordi vi husker 90% av det vi gjør, skriver museologen Susan Hazan (2007, s. 143). Gjennom aktivt engasjement kan brukere få en større forståelse for materiale de arbeider med enten det gjelder historie eller gjenstander i en samling (Dafis et al., 2014, s. 156). Crowdsourcing gir mulighet for å støtte utforsking, læring og samarbeid og nettverket av brukere kan fungere som et støttesystem ifølge museologen Lori Byrd Phillips. Hun fremhever at crowdsourcing kan være positivt for læring fordi brukere kan velge arbeidsoppgaver som de selv synes er interessante (2014, s. 259-260).

Ifølge Hazan er ikke publikum alltid enig i at museer er gode utdanningsinstitusjoner. Hun skriver at dette bygger på et syn på institusjonene som eksperter som kontrollerer kunnskap, ekspertise og læring, og at de ikke verdsetter kunnskapen til brukere. Dette mener

hun at crowdsourcing kan bøte på ved å gi brukere større kontroll og mulighet til å bidra med kunnskap (2007, s. 135-136).

Samle kunnskap fra en stor mengde interesserte amatører

Kulturhistorikeren Ole Marius Hylland skriver at å inkludere bidrag fra brukere er en god måte å samle kunnskapen til et stort antall interesserte amatører (2017, s. 70, 81). Dafis et al. fremhever dette som sentralt i crowdsourcing (2014, s. 141). Digital teknologi gjør det mulig å slippe til publikum slik at de kan dele sin kunnskap med institusjonen (Blaser, 2014, s. 49; Russo, 2012, s. 154). Slik kan institusjoner og publikum skape kulturarvsinnhold sammen. Brukere kan bidra med kunnskap og kompetanse som ikke er en del av ekspertisen til en kulturarvsinstitusjon ifølge kulturhistorikeren Dagny Stuedahl (2009, s. 8).

Tradisjonelt har det kun vært institusjonenes synspunkter og kunnskap som kulturarvsinstitusjoner har formidlet. Dette kan ifølge Hazan skape tvil om deres evne til å reflektere ulike perspektiv (2007, s. 135). Ved å inkludere brukere blir det mulig å få frem flere tolkninger og perspektiver (Phillips, 2014, s. 251). På denne måten vil institusjoner kunne tilby bedre tjenester til brukere og gjøre samlingene mer relevante for publikum (Dafis et al., 2014, s. 142, 144; Hylland, 2017, s. 70, 81). Når mennesker med forskjellig ekspertise kan bidra og samarbeide kan de korrigere og forbedre innholdet på en nettside eller i en samling (Blaser, 2014, s. 49; Phillips, 2014, s. 258).

«Wisdom of the crowd» nevnes ofte i forbindelse med crowdsourcing i kulturarvsektoren (se: Bernstein, 2014, s. 19-20; Dafis et al., 2014, s. 141; Dunn & Hedges, 2014, s. 233; Oomen & Aroyo, 2011; Owens, 2014, s. 274). «Wisdom of the crowd» handler om at en mengde mennesker sammen kan skape viktig og verdifull kunnskap som kan overgå individuelle og ekspertenes kunnskap (Mittell, 2013, s. 37; Owens, 2014, s. 274). I denne forbindelse nevnes også «kollektiv intelligens» som er den kognitive kapasiteten til en samling individer (Brabham, 2013, s. 121; Lévy, 2013, s. 99). Muligheten for å diskutere, legge til og redigere hverandres arbeid er viktig i forbindelse med «wisdom of the crowd», fremhever bibliotekaren Trevor Owens (2014, s. 274-275). For at det skal fungere må to nøkkelfaktorer være tilstede; mangfold og uavhengighet. Dette gjør det mulig å få frem flere perspektiver, forhindre at bidragsytere påvirker hverandre og øke sannsynligheten for at ny informasjon kommer frem skriver museologen Shelly Bernstein (2014, s. 19-20).

Øke deltakelse ved å inkludere brukere

Blaser påpeker at å vektlegge dialog med brukere og å involvere dem i institusjonenes arbeid er en trend i kulturarvsektoren som hun mener crowdsourcing kan oppfylle (2014, s. 45).

Sanderhoff mener at museer i dag må tilby måter publikum kan dele egne bidrag (2014, s. 36-37). Ifølge Stuart Dunn og Mark Hedges som forsker på digital humaniora må kulturarvsinstitusjoner tiltrekke seg publikum og engasjere dem for å rettferdiggjøre sin eksistens og økonomisk støtte (2014, s. 235). Ved å invitere mennesker til å aktivt engasjere seg i kulturarv kan kulturarvinstitusjoner demonstrere sin verdi og relevans (Simon, 2010, s. i-ii).

I litteraturen kom flere inn på hvordan deltakelse kan virke demokratiserende og påvirke forholdet mellom institusjoner og brukere. Stuedahl fremhever at å åpne opp og tillate brukere å bli involvert i institusjoners arbeid og samlinger kan skape et nytt forhold til publikum (2009, s. 9). Dafis et al. (2014, s. 143-144) påpeker at crowdsourcing muliggjør større interaksjon mellom institusjoner og brukere, og ifølge Phillips innebærer dette en form for demokratisering (2014, s. 251). Også Daren C. Brabham som forsker på crowdsourcing påpeker at å inkludere brukere og la deres stemme komme frem kan virke demokratiserende (2013, s. 128). Holdgaard og Klastrup fremhever at prosjekter som tillater deltakelse har potensiale for å endre kulturarvsinstitusjoners image fra å være en autoritær vokter, til en som lytter og går i dialog med brukere (2014, s. 192). Et aspekt som Dafis et al. trekker frem er at når brukere er med på å skape innhold kan det gi dem en følelse av eierskap og ansvar for kulturarvsamlinger (2014, s. 143).

Crowdsourcing har potensiale for å nå og engasjere mange. Geografisk lokasjon spiller ingen rolle og det vil kunne engasjere nye brukergrupper som ellers ikke ville komme til et museum eller engasjere seg i samlinger (Blaser, 2014, s. 47, 54; Dafis et al., 2014, s. 144, 156; Hazan, 2007, s. 142; Lascarides & Vershbow, 2014, s. 131; Russo, 2012, s. 155; Simon, 2010, s. 16). På den annen side påpeker Blaser (2014, s. 45) at gallerier og museer ofte har lidenskapelige og dedikerte grupper som støtter dem, og ifølge Lascarides og Vershbow appellerer crowdsourcing i kulturarvsektoren ofte til de som allerede er overbevist om verdien til institusjonene og ønsker å gjøre en innsats for dem (2014, s. 131).

Crowdsourcing gir mulighet for å skape et fellesskap av lojale og interesserte brukere (Dafis et al., 2014, s. 143). Historikeren Sharon M. Leon mener at å bygge et fellesskap der brukere kan bidra fordi de synes det er meningsfullt er den viktigste grunnen til å starte et samarbeidsprosjekt med publikum (Leon, 2014, s. 96). Å involvere publikum er ikke kun et middel for å oppnå mål, men et mål i seg selv ifølge Lascarides og Vershbow (2014, s. 130).

Owens mener det er forbindelsen institusjonene kan få med brukerne og deres interesse i samlinger som er det viktige, og at andre resultater kun er en bonus (2012, s. 3). Flere forskere fremhever at å gjøre kulturarv tilgjengelig og invitere publikum til å utforske og engasjere seg i kulturarv er den viktigste grunnen til å drive med crowdsourcing (Lascarides & Vershbow, 2014, s. 126; Oomen & Aroyo, 2011, Owens, 2012).

I denne delen av oppgaven har jeg gått gjennom fire sentrale temaer om hva institusjoner kan oppnå med crowdsourcing. Holdgaard og Klastrup hevder at det er mangel på kunnskap om utfordrende sider ved samarbeidsprosjekter med publikum (2014, s. 195). I det følgende tar jeg for meg fire problematiske aspekter med crowdsourcing og forsøker å bidra til å belyse de mer problematiske sidene ved crowdsourcing som deltakelsespraksis.

Er crowdsourcing å utnytte brukere?

Som jeg har vært inne på er en mulighet med crowdsourcing å spare ressurser fordi frivillige kan utføre arbeidsoppgaver i stedet for ansatte ved en institusjon. Et problematisk aspekt ved dette er at det kan ses som ulønnet arbeid og å utnyttede brukere (Dunn & Hedges, 2014, s. 231; Owens, 2014, s. 270). En utfordring som knytter seg til dette er hvordan institusjonene skal håndtere rettighetene til materialet som blir skapt ved hjelp av crowdsourcing. Ofte vil kulturarvsinstitusjoner ønske å dele resultatene fra arbeidet. Derfor må det være klart fra begynnelsen av at bidragsytere frivillig gir fra seg rettigheten til materialet de skaper, at det er institusjonen som eier materialet og kan bruke det som de vil (Dafis et al., 2014, s. 157; Lascarides & Vershbow, 2014, s. 122). Dette kan ses som å utnytte brukere fordi institusjonene inviterer dem til å bidra, men tar selv eierskap over materialet (Brabham, 2013, s. 127).

Owens mener at når kulturarvsinstitusjoner inviterer publikum til å delta bør de se det som en måte å invitere amatører til deltakelse og ikke fokusere på arbeidet publikum kan utføre for institusjonen (2014, s. 270-271). Termen amatør kommer fra det latinske *amare* som betyr å elske. En amatør er en som ikke får betalt for et arbeid, men som gjør det fordi de liker eller elsker det (Oomen & Aroyo, 2011). Når det gjelder crowdsourcing i forbindelse med kulturarv er det ikke arbeid som gir lønn og midler til å overleve det er snakk om, men arbeid som føles meningsfullt for brukerne ifølge Owens (2014, s. 271).

Autoritet og en ny rolle for kulturarvsinstitusjonene

Historisk sett har museer bygget sin autoritet ved å definere hva som er gyldig kulturell kunnskap basert på samlinger av autentiske gjenstander og profesjonelles kunnskap. En-til-mange-kommunikasjon har vært en del av museenes autoritet og har etablert deres rolle som voktere av gjenstander og ekspertkunnskap (Stuedahl, 2009, s. 9, 17). Å øke deltakelse og inkludere brukere i kulturarv krever endringer i institusjonelle perspektiver på autoritet og publikums rolle (Simon, 2010, s. 6). Ifølge Phillips innebærer crowdsourcing større åpenhet og dialog med brukere og en anerkjennelse av at kunnskapen til brukere uten formelle kvalifikasjoner er nyttig, har autoritet og bør verdsettes. Noen profesjonelle i kulturarvsektoren ser deltakelse på webben som en utfordring av institusjonenes autoritet (Phillips, 2014, s. 248, 261). At kulturarvsinstitusjoner begynner å se besøkende som brukere og deltakere heller enn publikum viser at de blir mer komfortable med å løse opp ideer om autoritet hevder Phillips (2014, s. 255).

Utvikling i retning av økt samskaping av kunnskap og endringer i synet på ekspertise vil ha implikasjoner for kulturarvsinstitusjoners tradisjonelle rolle som voktere av kunnskap (Holdgaard & Klastrup, 2014, s. 194). Stuedahl og Phillips har stilt spørsmål ved hva rollen til kulturarvsinstitusjoner blir i en fremtid med digital teknologi, deltakelse og brukergenerert innhold. Dette fører til en nedbryting av grensen mellom brukere og profesjonelle og krever endringer i synet på institusjonell autoritet (Phillips, 2014; Stuedahl, 2009, s. 17). En endring er nødvendig for at kulturarvsinstitusjoner skal lykkes i et digitalt landskap og holde seg relevante (Phillips, 2014, s. 263; Simon, 2010, s. 121). Den tradisjonelle rollen til kulturarvinstitusjoner som innholdstilbydere bør utvides med å være plattformtilbydere og legge til rette for å samle, skape og spre informasjon (Holdgaard & Klastrup, 2014, s. 192; Phillips, 2014, s. 257-258; Simon, 2010, s. 121).

Ifølge Phillips har den store mengden brukergenerert innhold som webben har gjort mulig ført til et nytt behov for autoritativ ekspertise. Ved hjelp av det hun kaller «åpen autoritet» mener hun at kulturarvsinstitusjoner kan omfavne mulighetene i den åpne webben og forsone tradisjonelle ideer om autoritet ved å bruke institusjonell ekspertise for å muliggjøre og validere brukergenerert innhold (2014, s. 247-248). Hun fremhever at muligheten webben gir for at alle kan bidra krever at kulturarvinstitusjoner fremmer høye standarder for kvalitet. Heller enn å gi opp kontroll kan plattformen tjene som et rammeverk for å engasjere brukere og muliggjøre dialog, samtidig som kulturarvinstitusjoner kan

oppretholde kvalitet ved å se gjennom innhold, kommunisere med brukere og være med å knytte sammen konsepter, fakta og narrativer (Phillips, 2014, s. 257-258).

Kvalitetssikring av brukergenerert innhold

Ved å ha full kontroll over innholdet de har formidlet har kulturarvinstitusjoner blitt ansett for å tilby korrekt informasjon, autentisitet og kvalitet (Hazan, 2007, s. 135; Oomen & Aroyo, 2011). Innhold som er resultat av crowdsourcing er ikke feilfritt og litteraturen viser at det er en utfordring for kulturarvinstitusjoner å sikre at bidrag fra brukere er riktig og har god kvalitet (Dafis et al., 2014, s. 157; Oomen & Aroyo, 2011; Phillips, 2014, s. 257). En vanlig bekymring for kulturarvsinstitusjoner er at åpen tilgang fører til tap av kontroll og at brukere vil dele innhold som setter institusjonen i et dårlig lys og ødelegger for prosjektet (Lascarides & Vershbow, 2014, s. 132; Simon, 2010, s. 222). På den annen side fremhever Lascarides og Vershbow (2014, s. 135) og Oomen og Aroyo (2011) at å bygge et fellesskap rundt et crowdsourcingprosjekt der brukere kan kommunisere, hjelpe og lære av hverandre kan føre til at brukere får en følelse av tilhørighet. Et slikt fellesskap der brukere blir forent rundt felles interesser mener de tiltrekker brukere som er flittige og som oppfører seg etisk.

Begrensninger knyttet til deltakelse på webben

Crowdsourcing er en måte kulturarvsinstitusjoner kan øke deltakelse blant brukere, involvere et stort publikum og nye brukergrupper. På den annen side skriver Lascarides og Vershbow (2014, s. 115) og Oomen og Aroyo (2011) at det kan være en utfordring å få nok brukere. I forbindelse med deltakelse på webben nevnes ofte 90-9-1-regelen som forskeren Jakob Nielsen introduserte i 2006. Regelen sier at det på webben og i de fleste online samfunn er 1% av brukerne som står for det meste av bidragene, 9% bidrar litt og 90% bidrar aldri (Nielsen, 2006). Ifølge Simon er dette overraskende fordi mange trodde at webben ville gjøre alle til bidragsytere, noe som ikke er tilfellet (2010, s. 9). Også i crowdsourcingprosjekter er det som regel slik at 90% utføres av 10% av brukerne (Leon, 2014, s. 101). Flere crowdsourcingprosjekter inkludert Wikipedia og Transcribe Bentham har vist at selv om mange registrerer seg så utføres mesteparten av arbeidet av en mindre gruppe mennesker (Causer & Terras, 2014, s. 72; Dunn & Hedges, 2014, s. 244).

På den annen side skriver Owens at de mest suksessfulle crowdsourcingprosjektene i bibliotek, arkiv og museer ikke har involvert en stor anonym mengde mennesker eller «crowd» og har lite å gjøre med å outsource arbeid. Det som har gjort disse

crowdsourcingprosjektene suksessfulle er at de har inkludert engasjerte og motiverte medlemmer av befolkningen (Owens, 2014, s. 269). Phillips og Dafis et al. foreslår at «community sourcing» kan være en mer relevant tilnærming for kulturarvsinstitusjoner. «Community sourcing» henvender seg til et mer spesifikt publikum, nemlig de som har interesse, evner og kunnskap om det aktuelle temaet tjenesten dreier seg om. Dette innebærer at institusjonen har et vedvarende forhold til brukerne, kan kreve mer og forvente mer engasjement (Dafis et al., 2014, s. 156; Phillips, 2014, s. 257). En erfaring fra Transcribe Bentham er at såkalte «superbrukere», brukere som gjør store mengder arbeid, var dedikerte, dyktige og skapte bidrag med høy kvalitet (Causer & Terras, 2014, s. 73, 80). En utfordring ved å fokusere på fellesskap er at å håndtere, støtte og engasjere seg med brukerne er en vedvarende prosess og krever økonomiske og sosiale ressurser for at det skal være vellykket (Blaser, 2014, s. 54; Dafis et al., 2014, s. 157; Holdgaard & Klasttrup, 2014, s. 199).

I denne delen av oppgaven har jeg presentert det min analyse av litteraturen har vist er sentrale temaer om crowdsourcing som deltakelsespraksis. Ifølge litteraturen kan crowdsourcing gjøre det mulig for kulturarvsinstitusjoner å spare ressurser ved å outsource arbeidsoppgaver til publikum, det kan bidra til brukeres læring, det gjør det mulig å samle kunnskap fra brukere og å øke deltakelse. Andre temaer var knyttet til problematiske sider ved crowdsourcing som å få nok aktive brukere, kvalitetssikring av innhold skapt av brukere, spørsmål om crowdsourcing kan ses som ulønnet arbeid og utnyttelse av brukere og om det utfordrer de profesjonelles rolle og autoritet. Det er åpenheten den nye teknologien tillater som gjør de positive effektene med crowdsourcing mulig. Samtidig er det åpenhet som skaper utfordringer knyttet til kvalitetssikring, spørsmål om autoritet og opphavsrett. Derfor blir en utfordring hvordan kulturarvsinstitusjoner kan balansere åpenhet og kontroll. I litteraturen fremkommer det at begrenset aktiv deltakelse er karakteristisk for samfunn på webben. Det har konsekvenser for i hvilken grad de positive effektene ved crowdsourcing er mulig. De sentrale temaene fra litteraturen utgjør konteksten for min undersøkelse av Kulturminnesøk og Lokalhistoriewiki. Jeg bruker dette som grunnlag for å studere hva sentrale temaer er for crowdsourcing som deltakelsespraksis i en norsk kontekst. I neste kapittel går jeg over til å beskrive hvordan jeg har utført undersøkelsen av de to nettstedene.

3. Metode for empirisk undersøkelse av crowdsourcing

For å empirisk undersøke crowdsourcing i kulturarvsektoren har jeg benyttet etnografi for internett som metode. Jeg har utført observasjoner av nettstedene Kulturminnesøk og

Lokalhistoriewiki og intervjuet flere av de som arbeider med dem. Jeg har i stor grad basert meg på Christine Hines rammeverk for etnografi for internett.

Etnografiske undersøkelser utføres i den sosiale og fysiske sammenhengen som fenomenet forskeren er interessert i utspiller seg, og har som formål å få kunnskap om mennesker, deres praksis, hverdag og kulturer (Kaijser, 2011, s. 37; Öhlander, 2011, s. 15). Fenomenet jeg undersøker i denne oppgaven foregår på internett og derfor har jeg brukt etnografi for internett som metode. Internett er blitt en viktig del av menneskers liv og det er ikke lenger et tydelig skille mellom den virtuelle og den virkelige verden (Hine, 2015, s. 24). Etnografiske metoder kan tilpasses internettstudier for å gi kunnskap om mennesker, samfunnet og for å forstå deler av livet som foregår på internett (Hine, 2015, s. 2-3).

Forskeren studerer hvordan internett brukes som en del av livene og praksisene til de hen studerer. Spørsmål som stilles i internettstudier, og som er tilfelle i denne oppgaven, handler ofte om hvilken rolle internett spiller for organisasjoner og hvordan de gjør internett til sitt eget. Nettsider forteller om hvordan eierne av siden ser verden, deres plass i den og viser hva de mener er viktig å fortelle publikum (Hine, 2015, s. 37-38, 136).

Hine presenterer to nøkkelstrategier for internettstudier. Disse er å være i feltet og utforske og å forsøke å oppdage det som blir tatt for gitt (2015, s. 50). Internett er en infrastruktur som muliggjør handlinger. Ifølge Hine er det å bruke internett blitt en så vanlig del av våre daglige aktiviteter at vi ofte blindt aksepterer denne infrastrukturen (2015, s. 8-9). Utformingen av nettstedene har betydning for hvor demokratiserende crowdsourcing kan fungere. Nettsiders design avgjør hvilke handlinger som er mulige, enkle, vanskelige, og former sosiale roller og ansvar. I infrastrukturen ligger prioriteringer, iboende verdier og valg. En viktig del av feltarbeid for internett er å gjøre infrastrukturen synlig og reflektere over hvilke valg som ligger bak og hva konsekvensene kan være (Hine, 2015, s. 46-51).

Når vi er online opplever vi det ikke som en annen form for eksistens, men som en utvidelse av hvordan vi er i og handler i verden. Erfaringen av å bevege seg gjennom et online landskap er en viktig ressurs i utviklingen av en forståelse av fenomenet forskeren er interessert i. Det kan ses som en parallell til å være i feltet, samle data og tolke resultater (Hine, 2015, s. 14, 19, 157-158).

Undersøkelser av infrastrukturen og å utforske nettsidene var en viktig del av min undersøkelse av Kulturminnesøk og Lokalhistoriewiki. Fremgangsmåten jeg brukte var observasjon der jeg utforsket nettsidene, men ikke deltok i interaksjon. Denne type observasjon innebærer å erfare settingen slik den selv presenterer seg og å bruke en form for data som finnes allerede tilgjengelig. Dette tolker forskeren som en stedfortreder for

oppførselen som hen er interessert i og funnene kan fortelle om underliggende strukturer og verdier (Hine, 2015, s. 159, 162).

Observasjoner

Hyltén-Cavallius presenterer noen forslag til hva forskeren bør undersøke under etnografisk feltarbeid for internett. Disse er sidenes utforming, bruke av farger, bilder, tekst og hva dette kommuniserer. Det tekstlige innholdet på sidene forteller om målgrupper og hensikten med siden (2011, s. 211, 214-215). Derfor var det særlig det tekstlige innholdet på sidene som var interessant for meg. Fordi jeg undersøkte crowdsourcing fra institusjonenes perspektiv var det mest relevant å undersøke hvordan nettsidene er strukturert og ikke på innlegg fra brukere. Jeg undersøkte heller ikke interaksjonen mellom brukerne og de som jobber med nettstedene da dette kun ville vært aktuelt for Lokalhistoriewiki.

Hyltén-Cavallius foreslår å begynne på hjemmesiden, det vil si inngangssiden til et nettsted, og få oversikt over hvordan nettstedet er organisert (2011, s. 213). På begge nettstedene begynte jeg med å orientere meg på hjemmesiden og fulgte lenker derfra da de utgjør infrastrukturen til siden. Både Kulturminnesøk og Lokalhistoriewiki har menyer med lenker som gir oversikt over sidene og gjør det mulig å navigere rundt på nettstedene. Disse brukte jeg for å få oversikt over innholdet.

En utfordring med internettstudier er at webben og nettsteder består av mange sider. Valgene forskeren tar er med på å forme feltet. Derfor er det nødvendig å reflektere over valgene man tar når man navigerer og basere disse på hva som er aktuelt for problemstillingen (Hine, 2015, s. 24, 26, 40; Hyltén-Cavallius, 2011, s. 207-208). På denne måten utforsket og orienterte jeg meg på Kulturminnesøk og fant det som jeg regnet for mest relevant for problemstillingen som jeg ville undersøke nærmere. Kulturminnesøk er ikke altfor stor og å følge lenker var en god måte å orientere meg og få oversikt over hvordan siden er organisert. Av kulturminner lagt inn av brukere undersøkte jeg kun de som ble lenket til på hjemmesiden for å se hva som ble fremhevet der. Lokalhistoriewiki er et omfattende nettsted med mye innhold og lenking mellom sidene. Derfor ble jeg nødt til å gjøre et utvalg av deler av nettstedene å undersøke. Her var det særlig hjemmesiden, om-siden, metode- og rettleingsrommet og hjelpesidene som jeg valgte å se på fordi disse gir informasjon om hva wikien dreier seg om, hva NLI ønsker med den og hvordan brukere kan bidra.

Ifølge Hine kan det å navigere på nettsider ses som en parallell til å følge etter en person og observere hvordan hen bruker internett. Dette ligner på å være tilstede i en offentlig

setting, observere kulturen og å lytte til måten noen snakker om et emnet (2015, s. 64, 165). Det er viktig at utforskningen ikke kun fokuserer på forskerens erfaringer og ignorerer erfaringene til deltakerne i fenomenet som studeres (2015, s. 70-73). Derfor utførte jeg også intervjuer med de som arbeider med nettstedene. Dette kommer jeg tilbake til lenger ned.

En viktig del av å studere nettsider er å lese manualer og følge instruksjoner og veiledninger (Hine, 2015, s. 73). Institusjoner bruker regelverk og retningslinjer for å styre aktiviteten på sider (Hyltén-Cavallius, 2011, s. 223). Disse undersøkte jeg på begge nettstedene. I tillegg var det interessant å undersøke hvilke muligheter brukergrensesnittet, som er en del av infrastrukturen, gir for innholdet brukere kan legge inn.

For å dokumentere feltarbeidet tok jeg notater av det jeg gjorde, mine tolkninger og jeg beskrev nettsidene. I tillegg tok jeg skjermbilder som gir et nøyaktig bilde av hvordan sidene var da undersøkelsen ble utført (Hyltén-Cavallius, 2011, s. 210).

Ifølge Hine er en utvidet tidsramme viktig i etnografi for at forskeren skal få mulighet til å reflektere over hva observasjonene kan bety og kunne formulere og avvise teorier mens forskeren er i feltet. Dette vil gi en klar forståelse av hva som er normalt og uvanlig (Hine, 2015, s. 55-56). Jeg utførte observasjonene av Kulturminnesøk 13. til 14. juni 2019 og av Lokalhistoriewiki 22. til 25. juni 2019. Oversikt over nettreferanser er under Kilder på s. 60.

Intervjuer og fordeler med å kombinere metoder

En ulempe med observasjoner på internett der forskeren ikke deltar i interaksjon er at det er vanskelig å vite akkurat hva en deltaker har ment. I internettforskning er det derfor ofte verdifullt å kombinere online og offline arbeid (Fägerborg, 2011, s. 92). Dette har jeg gjort ved å kombinere observasjonene med intervjuer av de som arbeider med nettstedene. Å kombinere metoder maksimerer utbyttet av feltarbeidet og kvaliteten på det totale materialet forskeren samler inn (Fägerborg, 2011, s. 85). Jeg benyttet intervjuene til å gi informantene mulighet til å kommentere mine funn fra observasjonene, noe som Hine fremhever som viktig (2015, s. 78, 161, 163).

Mens observasjoner gjør det mulig å få kunnskap om hva som skjer i den ytre verden, om hendelser og handlinger, kan intervjuer gi informasjon om den indre verden, tanker, ideer, vurderinger og forståelser (Fägerborg, 2011, s. 96). Jeg valgte å bruke intervjuer for å få et innsideperspektiv og for å undersøke informantenes erfaringer, synspunkter og tolkninger. Intervjuer gjør det mulig å gå i dybden ved å stille spørsmål, oppfølgingsspørsmål, be om forklaringer og det gjør det mulig å undersøke hvordan ulike menneskers fortellinger

sammenfaller (Fägerborg, 2011, s. 85, 89, 96-97). Dette gjorde det mulig å undersøke informantenes perspektiver og om disse stemte over ens på tvers av de to nettstedene.

I kvalitative studier som intervjuer velges informantene på grunn av egenskaper de har som er relevante for prosjektets problemstilling (Johannessen, Tufte & Christoffersen, 2016, s. 243, 247). Jeg valgte informantene til dette prosjektet fordi de arbeider eller har arbeidet med nettstedene jeg studerer og har inngående kunnskap om hvordan de fungerer.

Fra NLI intervjuet jeg fem personer som har forskjellige roller knyttet til wikien og som derfor kunne belyse ulike sider ved den. Dag Hundstad er leder for NLI og Marianne Wiig er koordinator for wikien. Begge har et overordnet ansvar. Chris Nyborg er blant de ansatte som har mest dedikert tid til daglig oppfølging av brukere, artikler og bilder. Marthe Glad Munch-Møller har et spesielt ansvar for å bedre kjønnsbalansen i wikien. Den siste informanten fra NLI var Ola Alsvik. Han har blant annet jobbet med teori- og metodeartiklene i wikien. I dag er de viktigste oppgavene hans knyttet til forskning, formidling og rådgivning.

Fra Riksantikvaren intervjuet jeg de to personene som i hovedsak er de som har arbeidet med Kulturminnesøk de siste årene. Håkon Magne Bjerkan var hovedkoordinator og redaktør for Kulturminnesøk. Han hadde brukerkontakt og arbeidet med innholdet på nettstedet. Carl Anders Olsson har ansvar for det tekniske og utviklingen av nettstedet. Siden Bjerkan sluttet hos Riksantikvaren har Olsson midlertidig også hatt redaktøransvar for Kulturminnesøk. Med samtykke fra informantene har jeg brukt etternavnene deres for å referere til dem i teksten.

Alle intervjuene med unntak av ett utførte jeg på et kontor på arbeidsplassen til informanten i Oslo. Det siste foregikk på Sølvsberget i Stavanger fordi Bjerkan ikke lenger var ansatt ved Riksantikvaren. Intervjuene varte ca. en og en halv time hver.

Jeg valgte å ha semistrukturerte intervjuer med en overordnet intervjuguide som utgangspunkt, men tilpasset spørsmål, temaer og rekkefølgen til de jeg intervjuet. Fordelen med en viss standardisering og struktur er at det er enklere å systematisere svar i etterkant og jeg kunne være sikker på at jeg kom innom alle temaene jeg ønsket. Semistrukturerte intervjuer gir rom for fleksibilitet og mulighet for å tilpasse spørsmålene til situasjonen og informanten. Informantens erfaringer og oppfatninger kommer best frem om hen kan være med å til en viss grad bestemme hva som tas opp i intervjuet (Johannessen et al., 2016, s. 145, 148). Jeg samlet spørsmålene som hørte sammen under temaer. Når det kom opp noe interessant som jeg ikke hadde skrevet ned stilte jeg oppfølgingsspørsmål. Jeg brukte en del av intervjuet til å få oppklaring i spørsmål jeg hadde fått under observasjonene av nettstedene, og ga informantene mulighet til å kommentere mine hypoteser. Jeg spurte om hvilke

muligheter og utfordringer de opplevde og tok opp temaene fra litteraturen om crowdsourcing.

Jeg tok opptak av intervjuene slik at jeg kunne konsentrere meg om hva informantene sa og kunne stille oppfølgingsspørsmål. Å ta opptak av intervjuer gir et mer informasjonsrikt materiale og større mulighet til analyse av ulike synsvinkler (Fägerborg, 2011, s. 105). Jeg valgte å ikke transkribere intervjuene fullt ut, men noterte det jeg mente var det viktigste for undersøkelsen.

Jeg sendte informantene en temaoversikt på forhånd slik at de kunne få tid til å reflektere over temaene i forkant. På slutten av intervjuene spurte jeg om det var noe viktig jeg ikke hadde spurt om for å plukke opp om det var noe jeg ikke hadde tenkt på.

Begrensninger og kritikk av metoden

En kritikk av etnografi for internett er at det legger for mye vekt på forskerens erfaringer og ikke trekker på andre kilder til informasjon. Erfaringen er til en viss grad unik for forskeren, men ifølge Hine ignorerer dette det mer nyanserte synet at det å skrive om seg selv involverer å skrive om forhold og kontekster (2015, s. 83-84).

Hine fremhever at det er viktig å tilbringe tid med de man studerer, ha en nærhet til det som skjer og å delta. Dette kan være problematisk med mediert kommunikasjon fordi det bare er ett medium som kan brukes til å kommunisere. Mediert kommunikasjon er blitt en del av livene våre og når man skal studere dette må forskeren akseptere at det finnes begrensninger i muligheten for å utvikle en helhetlig og detaljert forståelse. Samtidig har det alltid vært begrenset i hvilken grad forskere har kunnet delta i hendelser og hvor godt hen har kunnet forstå hele situasjonen (Hine, 2015, s. 3- 5). Ved å utføre intervjuer fikk jeg inkludert annen informasjon enn egen observasjon og det hjalp meg å få en mer helhetlig forståelse.

Intervjuer og observasjoner er kvalitative metoder som gjør det mulig for forskeren å gå i dybden og samle et rikt og detaljert materiale, i motsetning til kvantitative studier som samler mindre detaljert informasjon om mange. Kvantitative studier kan gi grunnlag for å generalisere funnene og si at de også gjelder utover de som har deltatt i undersøkelsen (Johannessen et al., 2016, s. 243, 247; Öhlander, 2011, s. 30-31). Manglende mulighet for å generalisere kan være en svakhet ved kvalitative metoder. Det er ikke nødvendigvis mulig å si at funnene i denne undersøkelsen også vil gjelde utover de enkelte casene, men ved å sammenligne to forskjellige nettsteder gir det et bredere bilde. Fokuset i etnografi er ikke først og fremst å finne nøytral og objektiv kunnskap og forskerens involvering i feltet er viktig.

Etnografens innsikt er for en stor del unik for hen, men autentisiteten finner man i direktheten av erfaringen heller enn objektive fakta (Hine, 2015, s. 19-20).

Materialet man samler ved hjelp av intervjuer skal ikke behandles ukritisk, men eier ofte gyldighet også langt utover den ene berettelsen. I intervjuer lenkes individperspektivet og de små hendelsene til større sammenhenger i og med at kulturelle fenomen og diskurser belyses gjennom enkelte menneskers beretninger (Fägerborg, 2011, s. 97-98).

En annen metode som kunne vært aktuell å bruke er «walkthroughmetoden» som er en systematisk måte å studere apper. Forskeren følger en steg-for-steg-fremgangsmåte for å gjennomgå hele appen. På denne måten kan forskeren forstå hvordan appen guider brukere (Light, Burgess & Duguays, 2018, s. 885). Jeg brukte ikke denne metoden direkte, men det var aspekter som metoden beskriver som det var viktig for meg å undersøke. Disse var registrering og inngangen til nettstedet og hverdagslig bruk og aktiviteter. I likhet med etnografi for internett fremhever «walkthroughmetoden» visjonene til nettsiden og hvordan den blir styrt som viktige elementer å undersøke. For meg var det mer aktuelt å ha en utforskende fremgangsmåte fordi begge nettstedene jeg studerte har mye innhold og det ville ikke være mulig for meg å gjennomgå alt. Dette er særlig tilfellet når det kommer til Lokalhistoriewiki. Ved at jeg tok meg tiden jeg trengte og hadde oppgavens problemstilling i bakhodet når jeg utforsket fikk jeg likevel undersøkt det som var viktig for denne oppgaven.

Informantenes rettigheter og personvern

Jeg meldte prosjektet til Norsk senter for forskningsdata (NSD) før undersøkelsene ble utført og sikret at jeg behandlet personopplysninger på en etisk forsvarlig måte. Dataene man samler ved hjelp av observasjoner på internett bør være i en offentlig setting og utført med samtykke fra nøkkeldeltakere (Hine, 2015, s. 163). Informasjonen på nettstedene jeg har undersøkt har en høy grad av forventet offentlighet da nettstedene er åpne for alle, og informantene var klar over at jeg skulle undersøke nettstedene.

Informantene i et intervju har krav på å bli informert om prosjektets formål og hvilke vilkår som gjelder for deres deltakelse. De bør informeres om at det er frivillig å delta, hvem som er oppdragsgiver, hvorfor de ble spurt om å bli med i studien, hvilken sammenheng de deltar i og hva materialet skal brukes til (Pripp, 2011, s. 81-83). Jeg sendte ut et informasjonsskriv til deltakerne jeg skulle intervjuer der jeg informerte om dette. I begynnelsen av intervjuet signerte de informasjonsskrivet og ga skriftlig samtykke til å delta i undersøkelsen. Alle deltakerne ble spurt om de ønsket å være anonyme, hvilket de valgte å ikke være.

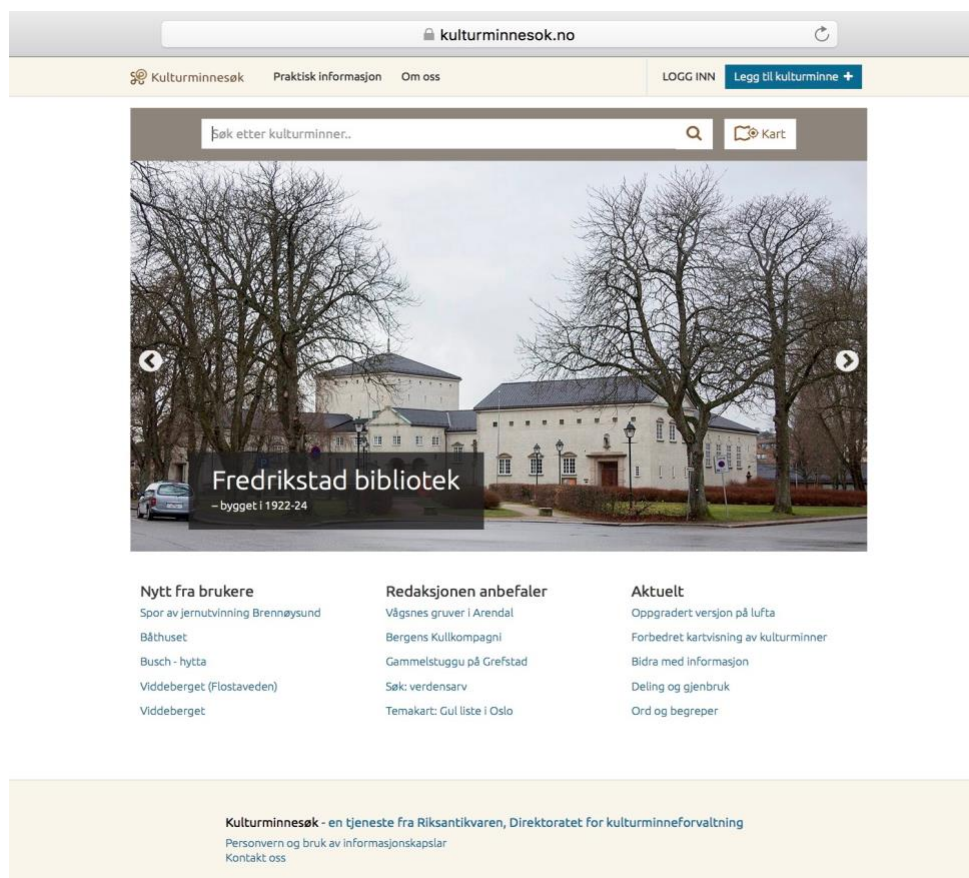
4. Crowdsourcing på norsk

I denne delen av oppgaven analyserer jeg funnene fra undersøkelsen av Kulturminnesøk og Lokalhistoriewiki. Jeg kommer inn på hvordan de inkluderer brukere, hva deltakelse innebærer for institusjonene og ser dette i sammenheng med de sentrale temaene fra litteraturen om crowdsourcing.

Kulturminnesøk

Hva brukere kan bidra med: Engasjement og supplerende informasjon

På Kulturminnesøk kan brukere bidra med informasjon om Kulturminner. Uavhengig av hvilken side av nettstedet en befinner seg på er det knapper øverst til høyre for å logge inn og for å legge inn et nytt kulturminne. Knappen for å legge til kulturminner er fremhevet med blå farge som skiller seg ut fra resten av designet som stort sett er i nyanser av beige og hvitt. Ved å alltid ha muligheten for å logge inn og legge til nytt kulturminne fremhever Riksantikvaren muligheten til å bidra (se bilde1).

Bilde 1. Hjemmeside. Kulturminnesøk.

<https://www.kulturminnesok.no>

Ifølge Bjerkan, tidligere hovedkoordinator og redaktør for Kulturminnesøk, var hovedmotivasjonen bak nettstedet å «få informasjon fra en ganske lukket fagdatabase, Askeladden, ut til folk flest» og at det i bunnen lå en «tanke om demokratisering» ved at folk skulle få lett tilgang på offentlig informasjon om kulturminner. Her knytter Bjerkan demokratisering til det å gi lett tilgang til informasjon fra Riksantikvaren. Interaksjon ble etter hvert et kjernepoeng med Kulturminnesøk ifølge Bjerkan. Dette innebærer at brukere kan bidra med informasjon om kulturminner. Ved at brukere kan delta og bidra med informasjon hevdet Phillips (2014, s. 251) at crowdsourcing kan bidra til å inkludere flere perspektiver. Bjerkan fremhevet at Kulturminnesøk er en måte de legger til rette for at brukere kan bidra med spesifikk kunnskap som kanskje ingen andre har. Teksten på nettstedet fremhever at brukere kan ha nyttig informasjon blant annet med sitatet «Har du informasjon om kulturminnene i Kulturminnesøk, eller kjenner du til kulturminner som ikke er registrerte? Da kan du bidra ved å legge inn kulturminner» (Kulturminnesøk, u.å.b). Her fremhever Riksantikvaren at brukerne kan ha informasjon som institusjonen mangler, og de gir uttrykk for at de ser på brukerne som en ressurs som har noe viktig å bidra med. Dette kan være en måte å få brukerne til å føle at det er meningsfullt å bidra og oppmuntre til deltakelse. Ifølge Olsson, som har ansvar for det tekniske ved Kulturminnesøk, er et poeng med nettstedet at publikum kan bidra med informasjon om kulturminner som burde vært registrert i deres database. Dette viser at Riksantikvaren ønsker å bruke Kulturminnesøk til å samle kunnskap fra brukerne, noe som er beskrevet som sentralt i crowdsourcing (Dafis et al., 2014, s. 141).

Ifølge Bjerkan ser de nettstedet som en kanal der hvem som helst kan legge inn et kulturminne og si hva de synes er viktig. Hva folk synes er viktig varierer, men de er ofte opptatt av det som er nær der de bor, og som de har et forhold til fortalte Bjerkan. Dette mener jeg vil kunne gjøre det mulig å inkludere flere perspektiver og kunnskap. At brukere kan gi uttrykk for hva de synes er viktig er en side ved hvordan crowdsourcing kan ses som demokratiserende fordi institusjonene viser at det som er viktig for brukerne har verdi.

I tillegg til å få inn informasjon om kulturminner som burde vært registrert i Askeladden får Kulturminnesøk inn bidrag som ikke er kulturminner i ordets rette forstand fordi de ikke har et vern eller ikke er gamle nok til å få det ennå fortalte Olsson. Når de åpnet for interaksjon var tanken at de skulle samle både den offentlige informasjonen og det som «folk flest» kan bidra med i samme løsning fortalte Bjerkan. Han mente at det har verdi både for folk flest og for forvaltningen at disse typene informasjon samles og vises sammen fordi det gir et mer helhetlig bilde. Dette er et eksempel på hvordan crowdsourcing kan åpne for at brukere kan bidra med kunnskap som ikke er en del av ekspertisen til en kulturarvsinstitusjon

(Blaser, 2014, s. 48-49; Russo, 2012, s. 154; Stuedahl, 2009, s. 8). Olsson påpekte at brukere bidrar med å berike innholdet i Askeladden med bilder, kommentarer og lenker og de gir tilbakemeldinger på feil. Dette viser at brukere med forskjellig ekspertise kan være med å korrigere og forbedre innholdet til kulturarvsinstitusjoner slik Blaser (2014, s. 49) og Phillips (2014, s. 258) beskrev.

Å samle kunnskap fra brukere er altså en side ved hva Riksantikvaren ønsker å oppnå med Kulturminnesøk. Allikevel er det flere ting som tyder på at det er andre aspekter som er viktigere. På nettstedet fant jeg ingen klar definisjon på hva brukere kan legge inn som kulturminner. Kulturminner og kulturmiljøer beskrives som «fredete bygninger, fredete kulturmiljøer, verdensarvsteder, kirker, arkeologiske kulturminner og kulturminner under vann. Du finner alt fra kokegroper og gravhauger, til kiosker og bensinstasjoner!» (Kulturminnesøk, u.å.a). Her fremheves bredden i hva et kulturminne eller kulturmiljø kan være. Bjerkan fortalte at de opererer med et vidt begrep og at de eneste kravene for hva brukere kan legge inn er at det må ha en kobling til nær eller fjern fortid og det må kunne plasseres på et kart. En mer konkret definisjon ville hindre brukere i å bidra med informasjon som ikke er en del av den offisielle ekspertisen.

På den ene siden kan dette knyttes til ideen om demokratisering fordi det er brukerne som skal bestemme hva som er viktig. På den annen side kan det tyde på at det ikke egentlig er så viktig hva brukerne bidrar med. Bjerkan uttalte at «folk har registrert mye rart og det er vel ingenting som har blitt slettet eller fjernet av oss fordi vi ikke synes det er et kulturminne». Alt dette viser at de ikke stiller store krav til bidragene fra brukerne. Dette tyder på at det er deltakelse i seg selv som er det viktigste for Riksantikvaren.

Blide 1 viser hjemmesiden til Kulturminnesøk. Den domineres av bilder av kulturminner. Ingen av disse var lagt inn av brukere da jeg gjorde undersøkelsen. Lenger ned på siden er to seksjoner med overskriftene «Nytt fra brukere» og «Redaksjonen anbefaler». Disse lenker både til kulturminner lagt inn av brukere, kulturminner med informasjon tilføyet av brukere og kulturminner fra Askeladden. Seksjonene «Nytt fra brukere» og «Redaksjonen anbefaler» viser at Riksantikvaren forsøker å fremheve brukernes bidrag og muligheten for deltakelse. Allikevel fremstår bidragene som et tillegg og ikke som det viktigste da det er bildene av kulturminner som ikke er lagt inn av brukere som dominerer. I intervjuet fremhevet Bjerkan at «tilskudd fra brukere er bare et supplement». Selv om informantene sier at brukernes bidrag har verdi fordi de gir et større bilde, de får informasjon om kulturminner som burde vært registrert i deres database og de får tilbakemeldinger på feil så er det formidling, deltakelse og engasjement som er det viktigste for dem.

Olsson beskrev Kulturminnesøk som Riksantikvarens formidlingssatsning, og at det de ønsker å oppnå med nettstedet er «engasjement om kulturminner! Det er vel det store, spre det glade budskapet at kulturminner er spennende og interessant og verdifullt». Det mener han er viktig fordi det er vår arv, det bygger lokal identitet og det er viktig å ta vare på og bruke. Ifølge Bjerkan er det viktig at brukere kan bidra med det de selv er opptatt av fordi da blir sjansen mindre for at de går lei og det er viktig for engasjementet.

Det er to sider ved hvorfor engasjement er viktig for Riksantikvaren. Bjerkan hadde en «veldig sterk tro på at det å delta og bidra er noe som skaper engasjement og hever interessen for historie og kulturminner». Olsson mener Kulturminnesøk kan fungere som en kanal der brukere kan kjenne seg hjemme og få utløp for sin interesse og engasjement. Her fremhever de sitt syn om at kulturminner er viktig for mennesker og knytter det til identitet, arv og interesse. Dermed kan Kulturminnesøk være en måte Riksantikvaren tilbyr en meningsfull aktivitet for brukerne. Dette er i overenstemmelse med synet om at det er forbindelsen institusjonene kan få med brukerne og deres interesse i kulturarv som er det viktigste poenget med å gi brukere muligheten til å delta (Lascarides & Vershbow, 2014, s. 130; Owens, 2012, s. 3).

Den andre grunnen til at de vektlegger engasjement er at det er nyttig for Riksantikvaren fordi det viser at det de arbeider med har verdi for mennesker og dermed for samfunnet. Olsson fremhevet at dette er viktig fordi kulturminnevern er en liten samfunnssektor og de trenger å ha mange allierte som bryr seg om arbeidet deres. Når brukere kan være med å skape innhold gir det en følelse av eierskap og ansvar for kulturarv ifølge Dafis et al. (2014, s. 143). Dette mener jeg vil være med på å skape en «støttegruppe». Blaser påpekte at å øke deltakelse blant brukere og ha større interaksjon med dem er en trend i kulturarvsektoren (2014, s. 45). Dette henger sammen med at kulturarvsinstitusjoner blir påvirket av internettkultur der også deltakelse og engasjement er sentralt (Holdgaard & Klastrup, 2014, s. 192; Sanderhoff, 2014, s. 36-37). Digital deltakelse er en måte kulturarvsinstitusjoner kan vise sin relevans hevder Phillips (2014, s. 263) og Simon (2010, s. 121). Kulturminnesøk er dermed en måte Riksantikvaren kan vise at de er relevante i et samfunn preget av digital teknologi. Å inkludere brukere og vise sin relevans i samfunnet i dag er også nødvendig for å rettferdiggjøre økonomisk støtte (Dunn & Hedges, 2014, s. 235). Brukernes engasjement er altså nyttig både for Riksantikvaren og positivt for brukerne som kan jobbe med sin interesse.

Lav terskel for brukerengasjement, men allikevel begrenset aktiv deltakelse

At det skal være enkelt å bruke og bidra på Kulturminnesøk fremhevet begge informantene som viktig fordi de ønsker at flest mulig skal delta. Dette reflekteres i utformingen av nettstedet. Kulturminnesøk er ryddig og oversiktlig med lite tekst på hver side. Uavhengig av hvilken side av nettstedet man befinner seg på er det en meny øverst som gjør det enkelt å orientere seg på nettstedet og finne veiledning. Det finnes en liste med forklaringer på forskjellige begreper som er relevante for nettstedet (se: Kulturminnesøk, u.å.f), men av veiledningsinformasjon var det stort sett praktisk informasjon om hvordan man bruker funksjonene på nettstedet. Det er en enkel forklaring på hvordan man legger til bilder, video, lenker og kommentarer (se: Kulturminnesøk, u.å.b; Kulturminnesøk, u.å.e).

For å legge inn et kulturminne fyller brukeren inn et kort skjema med felter for tittel, beskrivelse og eventuelt «tags» som er søkbare stikkord. I tillegg skal de legge til bilder og plassere kulturminnet på et kart. Brukergrensesnittet er enkelt og lett forståelig. Olsson fortalte at å forenkle nettstedet er noe de har arbeidet med og han mente at det har ført til at de har fått utvidet brukermassen.

Begge informantene fremhevet fokus på bildemateriale som et viktig valg i utformingen av Kulturminnesøk. Fokuset på bilder og at nettstedet er optimalisert for å fungere godt på mobil mente de var viktige valg de har tatt for å få brukere til å delta. Bilder er viktig fordi «det har blitt en enkel ting for brukere å bidra med» fremhevet Olsson. Bilder «er en god måte å [...] gjøre innholdet enkelt forståelig» hevdet Bjerkan. De fremhevet bilder både som enkelt å forstå og enkelt å bidra med. De mente også at bilder skaper interesse og engasjement. Ifølge Bjerkan er det mange flotte bilder som forteller, vekker interesse og skaper entusiasme og gir en annen gjenkjenning enn hvis du leser tekst eller kart. Ifølge Olsson er det å kunne ta med mobilen ut viktig for å «bygge ned terskelen for brukerengasjementet». Informantene ved Kulturminnesøk la stor vekt på at det skal være enkelt å bidra på nettstedet slik at flest mulig vil delta.

Bjerkan mente at de antagelig ville nå flere ved å ha muligheten for deltakelse enn ved kun å ha en ren informasjonsside. Trafikktallene på siden er omtrent like gode som for Riksantikvarens nettsted. Interaksjon og deltakelse mente han er «en del av suksessen» og da de åpnet for at brukere kunne delta mener han at de kunne se at trafikken på siden økte. Dette tyder på at å tilby muligheten for å bidra kan føre til større bruk av et nettsted og det er i overenstemmelse med Simon (2010, s. ii) sitt syn om at publikum ikke er tilfreds med å passivt motta informasjon, men vil delta aktivt.

Å ha en digital plattform der brukere kan bidra åpner for at nye brukergrupper vil involverer seg. Dette vil kunne gjøre det mulig å få frem nye synspunkter og bøte på tvilen om at kulturarvsinstitusjoner kan reflektere ulike perspektiv (Hazan, 2007, s. 135). I hvilken grad dette er mulig avhenger av hvem brukerne er. Bjerkan fortalte at det blant brukerne av Kulturminnesøk er et visst mangfold i alder, bakgrunn og hva de er opptatt av, men at det er en liten overvekt av menn fra eldre aldersgrupper. Dette tyder på at det er begrenset hvor stort perspektivmangfoldet kan bli. Bjerkan fortalte at det er på bilder og kommentarer det er størst variasjon blant brukerne. Disse to funksjonene beskrev informantene som det enkleste brukerne kan bidra med. Det er også bilder de har fått flest bidrag av. Dette tyder på at det er de enkleste oppgavene flest brukere bidrar til. Denne erfaringen er antagelig en årsak til at de legger stor vekt på at Kulturminnesøk skal være enkelt å bruke.

Ifølge Lascarides og Vershbow (2014, s. 155) og Oomen og Aroyo (2011) er det ofte en utfordring for crowdsourcingprosjekter å få nok aktive brukere. Bjerkan mente at de ville kunne fått mange flere brukere hvis de hadde ressurser til å drive mer utadrettet arbeid. Han fortalte at de har prioritert å sikre god funksjonalitet og ventet med å reklamere for nettstedet fordi de ville være trygge på at de kunne følge det opp hvis det skulle bli en suksess. Olsson ga uttrykk for å være tilfreds med det nivået de er på når det gjelder antall brukere. Om aktiviteten til brukerne refererte Olsson til 90-9-1-regelen og sa at han tror de ligner mye på andre nettsamfunn ved at det er 1% som bidrar mye, 10% som bidrar litt og 90% som bare ser. At få bidrar går mot påstanden til Simon (2010, s. ii) om at brukere i dag vil ha måter de kan bidra aktivt. Hvis det er 1% som bidrar mye vil muligheten for å uttrykke flere synspunkter og perspektiver være veldig begrenset. At brukere kan bidra kan på den annen side føre til at flere oppsøker nettstedet selv om de ikke selv bidrar fordi bidrag fra brukere kan gjøre innholdet mer relevant for publikum (Dafis et al., 2014, s. 142, 144; Hylland, 2017, s. 70, 81).

Fordi Kulturminnesøk er nisjepreget har de kanskje færre brukere, men ifølge Olsson kan en positiv side ved det være at de har lite problemer med brukere. Han mente at mange flere brukere potensielt vil kunne lede til større problemer med uønsket innhold og være mer krevende å kvalitetssikre og holde styr på.

Ikke krav til kvalitet, men en tydelig opphavsperson

På Kulturminnesøk er det noen tiltak de har implementert for å sikre kvaliteten på innholdet på nettstedet. De forsøker å vise gode eksempler under «Redaksjonen anbefaler» og Bjerkan

fortalte at de gjennom veiledningsstoffet og på kurs forsøker å gjøre brukere i stand til å gjøre gode registreringer. Han oppga at de ikke har mulighet til å sjekke om alt brukere bidrar med er riktig, men at de holder oversikt ved å følge med på alt som kommer inn. De sørger for at det er i overenstemmelse med brukervilkårene, at det ikke er spam og at det er relevant for nettstedet. Utover dette forklarte informantene at de ikke har fokusert noe særlig på kvalitet.

Bjerkan fortalte at de var forberedt på å få inn bidrag som ikke var så bra og at brukere har lagt inn «hummer og kanari». Olsson påpekte at de har lagt nivået lavt når det gjelder bidrag fra brukere fordi det er viktig å senke terskelen for å få folk til å bidra. Ifølge Bjerkan er hovedgrunnen til at de ikke stiller kvalitetskrav at de ikke vil skremme noen bort.

Lascarides og Vershbow (2014, s. 135) og Simon (2010, s. 223) trakk frem det å moderere bidrag fra brukere før de blir lagt ut som et mulig tiltak for å sikre kvalitet. På Kulturminnesøk blir bidrag derimot publisert med en gang. Årsaken til dette er at det er brukerne som skal bestemme hva som er bra nok fremhevet Bjerkan. Ved å la brukerne bestemme om det er godt nok viser de tillit og gir autoritet til brukerne. Dette kan ses som demokratiserende fordi det ikke er institusjonen, men brukerne som skal bestemme kvalitet.

Dafis et al. (2014, s. 157), Oomen og Aroyo (2011), og Phillips (2014, s. 257) fremhevet kvalitetssikring som en av de viktigste utfordringene med å inkludere bidrag fra brukere, men dette er ikke noe de arbeider mye med på Kulturminnesøk. At de ikke stiller kvalitetskrav ser jeg i sammenheng med at de ønsker at det skal være enkelt å bidra og at det er deltakelse og engasjement som er det viktigste for dem. Det de derimot gjør er som Lascarides og Vershbow (2014, s. 132, 135) og Simon (2010, s. 223) har foreslått å vise tydelig hvem som står bak bidrag. En del av vilkårene brukeren må godta for å kunne bidra er å oppgi fornavn, etternavn og epostadresse. Dette er en måte å sikre at innhold ikke vil reflektere dårlig på institusjonen, noe som ifølge Simon er en vanlig bekymring (2010, s. 222).

Det virker som det hos Riksantikvaren finnes en usikkerhet tilknyttet verdien til bidrag fra brukere. At brukere må oppgi fornavn og etternavn og at de blir knyttet til bidragene fortalte Bjerkan at de valgte å gjøre for å imøtegå en bekymring om at folk kunne legge inn hva som helst og skjule seg bak en anonymitet. Han har også hatt diskusjoner med fagpersoner som var frustrert over at historier som det ikke finnes historiske holdepunkter for blir autorisert ved at de blir tilgjengelig på Kulturminnesøk. Selv trodde ikke Bjerkan at anonymitet ville være et problem fordi han mente at «folk er gjerne pliktoppfyllende og vil gjerne at ting skal være riktig og ordentlig». Her viser han tillit til brukerne. På den annen side

oppgå han også at brukere hadde lagt inn «mye rart» og at de fikk inn «hummer og kanari». Dette viser en tvetydighet i synet på verdien til brukernes bidrag.

Bjerkan mente at fordi Kulturminnesøk er en tjeneste fra Riksantikvaren er det viktig at ingen tror at informasjon fra brukere kommer fra dem. En annen måte de skiller mellom innhold fra brukere og fra deres database er å merke kulturminner som blir lagt inn av brukere med et personsymbol. På nettstedet kalles disse «brukerminner» (Kulturminnesøk, u.å.e). Kulturminner som ikke er lagt inn av personlige brukere kalles «kulturminner» og blir merket med symbolet til Kulturminnesøk. I intervjuene forklarte informantene at dette skal fortelle noe om hvordan du kan forholde deg til innholdet, om det er offentlig informasjon som til en viss grad er kvalitetssikret, eller om det er lagt inn av en person som du selv må velge om du vil stole på eller ikke. Ifølge Olsson er dette en måte å indirekte si noe om kvaliteten på informasjonen.

De har ikke mulighet til å sjekke alt som kommer inn og skillet mellom brukerminne og kulturminne gjør at de ikke trenger å bruke mye ressurser på kvalitetssikring. Dette skaper et klart skille mellom bidrag fra brukere og innhold fra deres egen database. Å kalle bidrag fra brukere brukerminner fremfor kulturminner kan gi inntrykk av at dette ikke når opp til å være et kulturminne. På den annen side kan det være en måte å fremheve bidrag fra brukere som noe positivt. Å la det være opp til brukeren å selv utøve kildekritikk gjør arbeidet mindre krevende for de som jobber med Kulturminnesøk.

Et viktig poeng med brukerminnesymbolet og å tydeliggjøre hvem som står bak et bidrag var ifølge informantene at de trenger å skille forvaltningsdata fra annen data. Dette er fordi man i forvaltningssammenheng trenger mer og annen informasjon enn det som finnes i Kulturminnesøk. Informasjonen i Kulturminnesøk er ikke ment til bruk i forbindelse med forvaltning, men er forenklet og tilrettelagt formidling fremhevet Olsson.

Brukervilkår er en måte å styre aktiviteten på nettsteder. Kvalitetssikring dreier seg også om å sikre at brukervilkår blir fulgt og at brukere ikke deler innhold som er upassende, noe som ifølge Simon er en bekymring knyttet til brukerinvolvering (2010, s. 222). Begge informantene oppga at de har lite problemer med brukere. Siden Kulturminnesøk åpnet for brukerinnsendelse i 2012 har det vært ca. en håndfull ganger de har måttet fjerne noe. Dette tyder på at institusjoner ikke trenger å være så bekymret for at brukere vil dele upassende innhold.

Vilkårene innebærer at brukere følger regler om personvern og opphavsrett og at de ikke skal «publisere innhold som kan virke støtende, ærekrenkende, diskriminerende eller på annen måte upassende» (Kulturminnesøk, u.å.c). De som jobber med Kulturminnesøk påtar seg rett til å fjerne innhold, og brudd på vilkårene kan føre til utestenging. Det er brukerne

selv som er ansvarlig for det de legger ut og «skal holde Kulturminnesøk skadesløs ved eventuelle erstatningskrav fra tredjepart som følge av publisering av brukerbidrag» (Kulturminnesøk, u.å.c). Ifølge Olsson har de ikke sett noen alvorlige brudd. Bjerkan fortalte at det har vært et par tilfeller der de har måttet ta ned bilder fordi brukere ikke har vært klar over at noe i bildet har vært beskyttet av opphavsrett. Dette viser at det er nødvendig å følge med på nytt innhold for å sikre at vilkårene blir fulgt.

For å sikre god praksis for opphavsrett sa Olsson at man bør være så tydelig som mulig og opplyse om lisenser. På nettsiden informerer de om at Riksantikvaren har rett til å kopiere, remikse, endre, spre og bygge videre på materialet i Kulturminnesøk så lenge de krediterer opphavspersonen (Kulturminnesøk, u.å.c). De oppgir også at brukere kan gjenbruke bilder og tekster fra Kulturminnesøk til det de vil, så lenge de følger reglene for deling og gjenbruk som innebærer bruk av riktig lisenser og kreditering (Kulturminnesøk, u.å.d).

Ifølge Dunn og Hedges (2014, s. 231), Owens (2014, s. 270) og Brabham (2013, s. 127) kan crowdsourcing ses som ulønnet arbeid og som å utnytte brukere fordi institusjonene tar eierskap over innhold skapt av brukere. Fordi både innhold fra Riksantikvaren og brukere blir lagt ut fritt tilgjengelig og brukernes navn blir knyttet til deres bidrag virker ikke dette som utnyttelse av brukere. Under registrering blir brukerne informert om at innhold de bidrar med blir lagt ut under fri lisens. Dette er i tråd med rådet til Dafis et al. (2014, s. 157) og Lascarides og Vershbow (2014, s. 122) om at eierskapsforholdet til innhold som blir skapt ved hjelp av crowdsourcing må være klart fra begynnelsen. En fordel med at brukere må oppgi fornavn og etternavn er at de automatisk knyttes til brukernes bidrag. Dette gjør det enkelt å referere til opphavspersonen når noen vil bruke informasjonen fremhevet Bjerkan.

Å gjøre informasjon fritt tilgjengelig fremhevet informantene som viktig for å kunne dele kunnskap. Bjerkan mente at det må være enkelt å dele kunnskap for at folk skal kunne finne ny informasjon, bruke den og få glede av den. At innhold er gjenbrukbart har en slags merverdi i seg selv hevdet Olsson fordi det kan skape verdikjeder ved at informasjonen kan spres og bli brukt i forskjellige sammenhenger. At både institusjonene og brukerne deler fritt av sin kunnskap viser en side ved hvordan crowdsourcing kan knyttes til demokratisering. At informasjon fra Kulturminnesøk blir spredt og brukt i andre sammenhenger har også nytteverdi for Riksantikvaren. Dette vil ifølge Bjerkan føre til at flere får kunnskap om kulturminner, noe som kan gjøre det «lettere å se at det er noe som har verdi og som vi må ta vare på». Dette ser jeg i sammenheng med Olssons syn om at det er viktig å ha en støttegruppe som ser verdien i institusjonens arbeid.

For å skape balanse mellom åpenhet og å inkludere brukere og å sikre kvalitet trakk Olsson fram skillet mellom kulturminner og brukerminner og at alt innhold skal ha en tydelig avsender. I tillegg holder de oversikt over alt som kommer inn. De skiller tydelig mellom brukeres bidrag og innhold fra Riksantikvaren. Det gjør det mulig for dem å være åpne for at brukerne kan legge inn det de vil, det de mener er viktig og bestemme hva som er godt nok.

Autoritet og ekspertise

På Kulturminnesøk samles innhold fra eksperter og brukere sammen. Å løse opp i skillet mellom eksperter og brukere og at de kan samhandle i samme løsning fremhevet begge informantene som positivt. Bjerkan mente at «vi ikke skal være så redd for å slippe til [...] folk flest og som kanskje har litt andre historieforståelser enn faghistorikeren og fagarkeologen». Dette viser at Bjerkan ser brukernes kunnskap som verdifull, noe som Phillips mener innebærer at man åpner opp ideer om autoritet og ekspertise (2014, s. 261). Fordi brukere kan delta mente Bjerkan at de har kommet tettere på brukerne og at de har måttet forholde seg aktivt til dem og hva de synes er viktig.

Ifølge Phillips ser noen profesjonelle deltakelse på webben som en utfordring av profesjonell identitet og autoritet (2014, s. 248). Det virker som det er noe motstand hos Riksantikvaren mot å fjerne grensen mellom profesjonelle og brukere. Det kommer blant annet til uttrykk i skillet mellom brukerminner og kulturminner og kan henge sammen med en usikkerhet knyttet til verdien til brukernes bidrag. Skillet mellom brukerminner og kulturminner kan reflektere et syn om at det er institusjonen som har ekspertisen og at det er deres bidrag som har autoritet.

Som jeg var inne på tidligere fortalte Bjerkan at noen fagpersoner var frustrert over at bidrag fra brukere som inneholdt informasjon det ikke fantes historiske holdepunkter for ble autorisert gjennom at de ble tilgjengelige på Kulturminnesøk. Bjerkan mente på den annen side at det er positivt at disse historiene blir mer synlige og at dette gjør det mulig for fagpersoner å kommentere de. Bjerkan ser brukeres kunnskap som verdifull og at den kan supplere de profesjonelles, men og at ekspertene kan bruke sin ekspertise til å sikre bidrag fra brukere. På den annen side er det usikkert i hvilken grad dette skjer på Kulturminnesøk fordi ingen av de som jobber med nettstedet har dette som oppgave.

Informantene ved Kulturminnesøk så ikke på seg selv som eksperter på kulturarv. De så derimot sin rolle som tilretteleggere som tilbyr nettstedet og gjør det mulig for brukere å delta. Bjerkan nevnte også å gjøre brukere i stand til å bruke verktøyene og å oppfordre til

bruk av kilder som en del av rollen som tilrettelegger. Deres syn på seg selv som tilretteleggere er i overensstemmelse med synspunktet til Simon (2010, s. 121), Phillips (2014, s. 257-258) og Holdgaard og Klastrup (2014, s. 192) om at kulturarvsinstitusjonene bør tilby plattformer der brukere kan bidra i tillegg til å formidle innhold.

Mangel på ressurser og uforløst potensiale

Muligheten Blaser (2014, s. 46), Dafis et al. (2014, s. 142) og Oomen og Aroyo (2011) beskrev om at crowdsourcing kan brukes for å spare ressurser ved at arbeidsoppgaver blir outsourcet til brukere var ikke aktuelt for Kulturminnesøk. Men Bjerkan mente at det har ført til at oppgaver som ikke ellers ville blitt gjort, som å registrere kulturminner som ikke har en status, har blitt utført. Den største nytteverdien informantene trakk frem var de 25-26 tusen bildene som har kommet inn på både brukerminner og kulturminner fra Askeladden. Hvis de skulle tatt alle disse bildene selv hadde det krevd mye ressurser fremhevet Olsson.

Selv om det ikke har vært noe problem å forankre Kulturminnesøk i Riksantikvarens strategi når det gjelder formidling, kunnskapsdeling og å skape engasjement om kulturminner, har det vært en utfordring for dem å nå gjennom i ressursfordelingen ifølge Bjerkan. Olsson fortalte at det er noen miljøer i Riksantikvaren som ikke ser noe stort poeng i å satse ressurser på nettstedet og at flere er mer opptatt av forvaltning enn formidling. Tidligere i oppgaven, i forbindelse med kvalitetssikring, kom jeg inn på at det hos Riksantikvaren virker som det er noe usikkerhet knyttet til verdien til brukernes bidrag. Dette kan ha sammenheng med at det har vært vanskelig å få ressurser til Kulturminnesøk.

I intervjuene kom det opp flere muligheter med Kulturminnesøk som de ikke har oppnådd på grunn av mangel på ressurser. Disse var knyttet til å ha en fellesskapsfunksjon og læring. Bjerkan fortalte at de rundt 2011/2012 var veldig opptatt av å lage en fellesskapsfunksjon der brukere kunne danne grupper, diskutere, jobbe sammen og få en følelse av samhørighet. Han fortalte at noen brukere benytter kommentarfeltet til å diskutere, men utover det har de ingen fellesskapsfunksjon fordi de var usikre på om det ville bli for krevende. I forskningslitteraturen kom også Blaser (2014, s. 54), Dafis et al. (2014, s. 157) og Holdgaard og Klastrup (2014, s. 199) inn på at det krever vedvarende innsats og ressurser for at en fellesskapsfunksjon skal være vellykket.

Ifølge Olsson er det en balansegang hvor mye ressurser de kan bruke på å ivareta både teknisk funksjonalitet og forholdet til brukere. De har lagt seg på et nivå der de ikke ønsker å bruke mer ressurser på det utenom å gi muligheten til å bidra. Olsson var også usikker på hva

de skulle få ut av det. Bjerkan på den annen siden mente det ville styrket engasjementet. Ifølge Oomen og Aroyo (2011) kan fellesskap gjøre at brukere blir forent rundt felles interesser og får en følelse av tilhørighet, noe jeg mener har potensiale til å skape mer engasjement. Ifølge Leon (2014, s. 96) er en viktige grunn for å ha et samarbeidsprosjekt med brukere å bygge et fellesskap der brukere kan bidra og føle det som meningsfullt. At brukere synes det er meningsfullt å bidra i fellesskap med andre vil antagelig være med på å øke engasjementet. Det tyder på at å ha en fellesskapsfunksjon ville vært nyttig for Kulturminnesøk fordi engasjement og deltakelse er viktig for dem.

Å bidra til brukernes læring er ikke noe de har arbeidet særlig med. Å jobbe med Kulturminnesøk opp mot skoleverket har de ikke fått gjort så mye som de hadde tenkt ifølge Bjerkan. Men han mente at når brukere skal legge noe inn i Kulturminnesøk må de forholde seg mer aktivt til det og at de da kan få større utbytte av det. Dette kan knyttes til poenget til Hazan (2007, s. 143), Dafis et al. (2014, s. 156) og Simon (2010, s. 16) om at crowdsourcing kan være en måte å bidra til brukernes læring fordi brukerne må være mer aktive. Informantene mente at Kulturminnesøk skal invitere brukere til å lære mer om kulturminner både ved å legge inn informasjon og ved å utforske det som finnes på nettstedet. Det er altså ved at brukerne på egenhånd utforsker og legger inn kulturminner at de kan lære på Kulturminnesøk. At brukere får mer kunnskap om kulturminner mente Olsson er nyttig for å bygge engasjement.

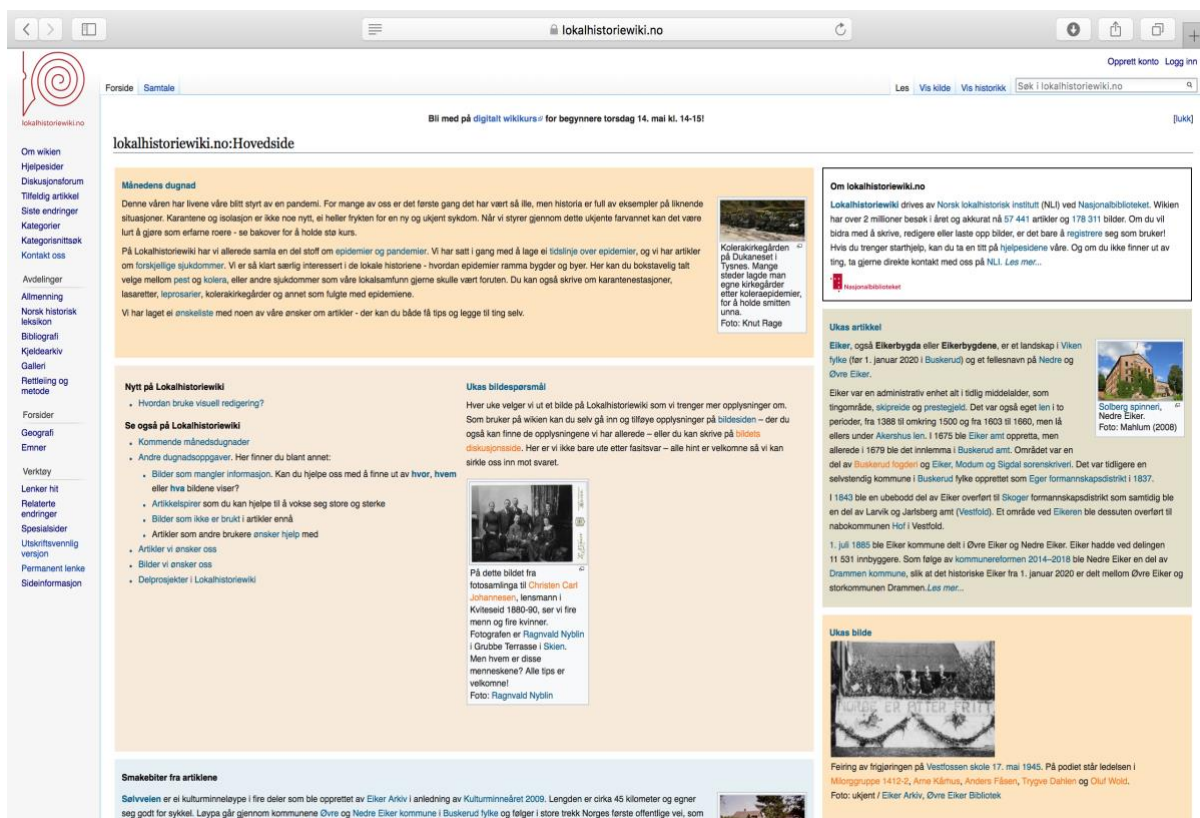
På grunn av mangel på ressurser har de ikke fått oppfylt potensialet i Kulturminnesøk. Olsson anbefalte at andre som vurderer å begynne med crowdsourcing undersøker om det heller er mulig å slå seg sammen med andre enn å starte et prosjekt på egenhånd. Ifølge Olsson er det for dem er en kontinuerlig forhandling og balansegang mellom kost og nytte, og de har funnet et ressursmessig akseptabelt nivå ved at de tilbyr en enkel måte for brukere å bidra. Dette tyder på at fokuset de har på at det skal være enkelt å bidra også henger sammen med at de ikke kan bruke mye ressurser på å hjelpe og følge opp brukere.

Etter undersøkelsen av Kulturminnesøk fremstod det for meg som at det viktigste Riksantikvaren vil oppnå med nettstedet er formidling og deltakelse. For dem innebærer deltakelse først og fremst å skape engasjement om kulturminner. Deretter er et poeng å samle kunnskap fra brukere og at brukerne kan bidra med det de selv synes er viktig som kulturminner.

Lokalhistoriewiki

Hva kan brukere bidra med: Lokalhistorisk kompetanse og perspektiver nedenfra

På Lokalhistoriewiki kan brukere skrive artikler som er relevant for faget lokalhistorie. Muligheten for å logge inn og opprette konto er tilstede uavhengig av hvilken side av wikien en befinner seg på. På hjemmesiden (bilde 2) fremheves utvalgte deler av innholdet på wikien. Muligheten for å bidra fremheves med sitatet «Om du vil bidra med å skrive, redigere eller laste opp bilder, er det bare å registrere seg som bruker!» (Norsk lokalhistorisk institutt, 2020). Det er og forslag til oppgaver brukerne kan utføre som å utarbeide korte artikler og finne opplysninger om bilder som mangler informasjon.

The screenshot shows the homepage of Lokalhistoriewiki. The main content area features several articles. The top article is titled "Månedens dugnad" (Monthly community work) and discusses the importance of community work in maintaining the wiki. It mentions that the year has been a bit more busy than usual due to the pandemic, but that the community is still active. The article also mentions that the community is working on improving the quality of the content and that there are many opportunities for users to contribute. Below this article, there are sections for "Nytt på Lokalhistoriewiki" (New on Lokalhistoriewiki), "Ukas bilde" (Image of the week), and "Ukas artikkel" (Article of the week). The "Ukas bilde" section features a photograph of a group of people, and the "Ukas artikkel" section features an article about the history of Eiker. The right sidebar contains a section titled "Om lokalhistoriewiki.no" (About Lokalhistoriewiki.no) and a section titled "Ukas artikkel" (Image of the week) featuring a photograph of a building. The bottom of the page features a section titled "Smakbiter fra artiklene" (Tastebites from the articles) and a section titled "Selvvelien er et kulturennetype i fire deler som ble opprettet av Eiker Arkiv i anledning av Kulturminnelåret 2006." (Selvvelien is a cultural network type in four parts that were created by Eiker Arkiv on the occasion of the Cultural Heritage Year 2006).

Bilde 2. Hjemmeside. Lokalhistoriewiki.

<https://lokalhistoriewiki.no/wiki/lokalhistoriewiki.no:Hovedside>

I likhet med Bjerkan og Hundstad, lederen for NLI, tidlig i intervjuet inn på ideen om demokratisering. Ifølge Hundstad er hovedformålet med wikien å fremme det lokalhistoriske feltet og han mente at lokalhistorie kan være et middel til demokratisering. Dette henger sammen med muligheten for at brukere kan bidra med sin kunnskap og sine perspektiver.

Det viktigste brukere kan bidra med er ifølge Hundstad den lokalhistoriske kompetansen. At brukere kan bidra med kunnskap er altså et hovedpoeng med wikien, noe som er i overenstemmelse med Hylland (2017, s. 70) og Dafis et al. (2014, s. 141) som beskrev dette som nyttig og sentralt med crowdsourcing. På wikien fremhever NLI viktigheten av spesialkunnskapen til brukerne. De skriver at innen rammen lokalhistorie kan emnet for artikler være «så spesielt at du er den eneste som kunne skrevet om det» (Norsk lokalhistorisk institutt, 2018d). Artikkene skal være basert på kilder, men det finnes også et område der brukere kan legge inn personlige minner og intervjuer som andre kan bruke som kilder (Norsk lokalhistorisk institutt, 2018e). Ifølge Wiig som er koordinator for wikien gjør dette det mulig å samle kunnskap som det er vanskelig å finne i kilder og som lett kunne forsvunnet. Hundstad fremhevet også at lokalhistorie kunne være «en kilde til glede og hygge» og at en ikke skal tenke helt instrumentelt når det gjelder hva man kan oppnå med wikien.

Å få frem flere perspektiver fra brukere med forskjellig bakgrunn beskrev Phillips (2014, s. 251) som en mulighet med crowdsourcing, og dette ønsker NLI å oppnå med wikien. På nettsiden står det at brukere med ulik bakgrunn, kompetanse og fra forskjellige steder kan arbeide sammen (Norsk lokalhistorisk institutt, 2019b). Wiig mente at muligheten wikien gir til deltakelse kan få flere i tale og at dette vil gi «større mangfold i historieskrivingen». Hundstad mente at «det ideelle er at brukerne skriver ut fra sine perspektiv». At flere kan uttrykke sine perspektiver er en side ved hvordan wikien kan fungere demokratiserende.

Hundstad fremhevet at det var viktig at brukerne skrev om det de selv synes er viktig og interessant slik at «ikke historieskrivningen blir så eliteprega». Både Wiig og Hundstad ga uttrykk for at wikien hadde potensiale for å fungere demokratiserende fordi flere blir inkludert i historieskrivingen. Ifølge Hundstad legger det at brukere kan bidra med sine utgangspunkter «til rette for en slags demokratisering av kulturarvskurser», at det kan gi et perspektiv nedenfra, uten at noen ovenfra skal komme og sette premisser for hva som skal diskuteres. I denne sammenhengen refererte han til Laurajane Smith. At brukere kan si hva de synes er viktig som kulturarv kan ses i motsetning til det Smith identifiserte som autorisert kulturarvskurs der det er ekspertenes syn på kulturarv som dominerer (Smith, 2006).

Brukerne skal ikke bare dele sin kunnskap, men det de skriver skal være basert på tidligere publiserte kilder. Her viser NLI at de er opptatt av kvalitet og de stiller kvalitetskrav til brukerne. Brukere kan også skape ny kunnskap basert på forskningen utført av brukeren selv eller andre (Norsk lokalhistorisk institutt, 2017a). At NLI ønsker at brukerne skal bidra til forskning viser stor tro på brukernes evner og hva de kan bidra med.

Ifølge Wiig er det at brukere kan samarbeide om artikler et viktig poeng og en definerende egenskap ved en wiki. På Lokalhistoriewiki står det at artiklene kan ha flere forfattere, at artiklene er «våre» og at alle er velkomne til å skrive, legge til bilder og bruke artikkelens diskusjonsside til å kommentere, foreslå rettelser og stille spørsmål (Norsk lokalhistorisk institutt, 2019b). Dafis et al. (2014, s. 143-144) fremhevet at crowdsourcing muliggjør større interaksjon mellom profesjonelle og brukere. Dette er tilfellet på wikien der brukere kan samarbeide med brukere som er forskere og med ansatte ved NLI.

Ifølge Nyborg som blant annet er administrator på wikien har de stor gevinst av at personer med overlappende interesser arbeider sammen og at dette gjør det mulig å få mye mer ut av et materiale fordi brukerne kan bidra med utfyllende informasjon. Dette kan kobles til ideen om «wisdom of the crowd» og kollektiv intelligens som sier at mange mennesker sammen kan utfylle og overgå individuelle bidrag og eksperters kunnskap (Brabham, 2013, s. 121; Lévy, 2013, s. 99; Mittell, 2013, s. 37). På den annen side fortalte Alsvik som er ansatt som forsker og Wiig at det er mindre samarbeid på wikien enn de hadde forventet. Når en artikkel har fått sin form er det få som griper inn og vil delta på andre måter enn på diskusjonssiden fremhevet Alsvik. Ifølge Owens er diskusjon og muligheten for å redigere hverandres arbeid viktig for å muliggjøre «wisdom of the crowd» (2014, s. 274-275). Fordi det er mindre diskusjoner og samarbeid om artiklene enn forventet fungerer ikke «wisdom of the crowd» optimalt hos Lokalhistoriewiki.

Med wikien ønsker NLI å oppnå større mangfold i historieskrivingen. For å få inn flere perspektiver er de avhengige av å få forskjellige brukere til å delta. Wiig fortalte at de i begynnelsen hadde tenkt at det skulle være en fagwiki for fagpersoner, men at de har nådd mange flere vanlige historieinteresserte. Å nå nye brukergrupper ble fremhevet av flere av forskerne som en mulighet med crowdsourcing (se: Blaser, 2014, s. 54; Dafis et al., 2014, s. 144, 156; Hazan, 2007, s. 142; Lascarides & Vershbow, 2014, s. 131; Russo, 2012, s. 155; Simon, 2010, s. 16). Å inkludere nye brukergrupper gjør det mulig å få frem flere perspektiver. Dette oppnår NLI til en viss grad, men alle informantene trakk frem at det blant brukerne er en overvekt av menn over 50 år med høy utdanning.

Ifølge Munch-Møller som er administrator og arbeider med kjønnsperspektivet i wikien er en konsekvens av at brukere kan skrive om det de selv ønsker at det blir skjevheter i innholdet. Hun mente det er sannsynlig at en følge av at flest brukere er menn er at mye av historien det skrives om handler om mannssfærene. Wiig fortalte at det på wikien er slik at det som det finnes mye av får større oppmerksomhet, og det fører til at flere skriver om disse områdene på bekostning av andre. En viktig oppgave for NLI er ifølge Hundstad å bidra til å

veie opp for skjevhetene i historieskrivingen, og de arbeider med temaer knyttet til kvinner, nyere innvandringshistorie, samisk materiale og skeiv lokalhistorie.

Det er flere måter de ansatte ved NLI arbeider med å kompensere for skjevhetene forklarte Munch-Møller. De har dugnader der de legger opp til at brukere skal skrive artikler om temaer det finnes mindre av og de skriver selv artikler om disse temaene. I tillegg går de gjennom artikler og setter lenker i teksten som viser at noe mangler og prøver på den måten å oppfordre brukere til å skrive om det. De forsøker jevnlig å rekruttere andre som har faglig interesse for temaer de har mindre av til å skrive. Effekten av tiltakene varierer, men ifølge Munch-Møller er det uansett nyttig at temaene blir løftet frem og blir synlige. Hun fortalte at å forsøke å kompensere for skjevhetene er et kontinuerlig arbeid, og at hvis man stopper med dette vil slagsiden fortsette å vokse og etterslepet bli større.

Begrenset aktiv deltakelse og hvordan øke den

Ifølge Lascarides og Vershbow (2014, s. 115) og Oomen og Aroyo (2011) er det ofte en utfordring å få nok brukere til å delta i crowdsourcingprosjekter. Hundstad mente at det aldri blir nok brukere, og at et mål er å få kanalisert inn så mye som mulig. I motsetning til Kulturminnesøk der de på grunn av mangel på ressurser ikke jobber noe spesielt med å få flere brukere gjør Lokalhistoriewiki flere tiltak for å øke deltakelse. De arrangerer kurs for lokalmiljøer eller historielag som ønsker det, og de har wikiverksteder der folk kan møte opp og stille spørsmål. De prøver å reklamere for wikien, skriver artikler i andre fora og de blir innleid til å holde foredrag. De siste årene har brukerne kommet mer til av seg selv fordi de har nådd et punkt hvor «wikien har vært tilstede på nett så lenge at folk tenker på det som en aktør i norsk internettgeografi» ifølge Munch-Møller.

Både Wiig og Alsvik kom inn på 90-9-1 regelen og mente at det også gjelder dem. Dette viser at det er begrenset hvor mange som bidrar. Dersom man skal begynne med crowdsourcing var et råd fra Nyborg og Alsvik å undersøke interessegrunnlaget og sikre seg noen dedikerte brukere fra det aktuelle miljøet. Ifølge Wiig foretrekker mange å lese fremfor å bidra. Ved at folk «bare» leser kan institusjonen oppfylle mål om formidling og bidra til brukernes læring, selv om det ikke blir aktiv læring slik Hazan vektla (2007, s. 143).

Wiig mente at en årsak til at mange ikke vil bidra er at de synes det er skummelt å skrive på nett fordi det blir offentlig. For å motvirke dette mente hun det er viktig å skape en uhøytidelig stemning og formidle at det er det de ønsker. På wikien gjør de dette blant annet ved å skrive at «det skal være lov å prøve seg frem og gjøre feil» (Norsk lokalhistorisk

institutt, 2019b). På denne måten forsøker de å senke terskelen for å bidra. Munch-Møller, Nyborg og Wiig mente et viktig aspekt ved å få folk til å bidra er å sørge for at det føles trygt og å holde god stemning. Derfor slår de hardt ned på det om det skulle oppstå opphetede diskusjoner og personangrep fremhevet Wiig.

En måte de forsøker å skape en hyggelig og inkluderende atmosfære er at en administrator sender ut en velkomstbeskjed når en bruker har registrert seg. I den viser de til sider som kan hjelpe brukeren i gang, de oppfordrer brukeren til å skrive om seg selv på brukersiden og til å bruke samtalsider for å dele erfaringer, tanker og forslag. Dette kan bidra til å skape fellesskapsfølelse på wikien. Lascarides og Vershbow (2014, s. 135) og Oomen og Aroyo (2011) mente at å vektlegge fellesskap er positivt fordi det gir brukerne en følelse av tilhørighet. Dette vil antagelig kunne gjøre det mer komfortabelt for brukere å bidra. Å bygge et fellesskap mente Hundstad var stimulerende både for læring og for trivsel, og at det er nyttig fordi et godt miljø er positivt for den kunnskapsproduksjonen de ønsker.

En annen side ved å ha et nettsted der brukere forenes gjennom felles interesser er ifølge Lascarides og Vershbow og Oomen og Aroyo at brukere blir flittigere og oppfører seg bra. Dette betyr at å ha et fellesskap kan være positivt for kvaliteten på innholdet på en nettside. Et fellesskap der brukere kan kommunisere kan gjøre det mulig for brukere å hjelpe og lære av hverandre (Lascarides & Vershbow, 2014, s. 135; Oomen & Aroyo, 2011). Dette fortalte Munch-Møller er tilfellet i wikien og at det gjorde at brukere ikke så lett stoppet opp ved problemer og de ble mindre avhengig av de ansatte ved NLI. At brukere kan hjelpe hverandre og at det ikke kun er de ansatte som går inn og veileder gjør at brukerne i større grad blir sidestilt med de ansatte og det viser den flate strukturen i wikien. På den annen side mente Wiig at fellesskapstanken ikke har fungert så godt i praksis. Noen av brukerne jobber sammen, kommenterer og diskuterer, men ikke så mange som de hadde håpet.

Omfattende kvalitetssikringsarbeid

Nyborg fremhevet at en av de store innvendingene mot wikier har vært at hvem som helst kan skrive hva som helst. Han mente at kvalitetssikring er veldig viktig fordi Lokalhistoriewiki er en fag- og forskningswiki og drives av et forskningsinstitutt. Dette gjør det nødvendig å følge faglige, forskningsmessige og etiske prinsipper ifølge Nyborg.

Retningslinjer, vilkår, administrasjonens arbeid og opplæring er verktøy NLI bruker for å sikre kvaliteten på innholdet på wikien og for å styre aktiviteten som kan foregå på nettstedet. Hvordan de håndterer brukervilkårene og retningslinjene ligner mye på hvordan de

gjør det på Kulturminnesøk. Brukere må oppgi fullt navn, epostadresse og telefonnummer og navnet knyttes til brukernes bidrag. På wikien skriver NLI at grunnen til at brukere må oppgi fullt navn er at det vil bidra til å styrke artikkelens troverdighet og fremme ansvarlighet (Norsk lokalhistorisk institutt, 2018b). Å ha en tydelig avsender fremhevet Simon (2010, s. 222-223) og Lascarides og Vershbow (2014, s. 132, 135) som en måte å møte frykten for at bidrag fra brukere skal reflektere dårlig på institusjonen. I tillegg fremhevet Nyborg at det er sentralt i historiefaglig metode.

Når brukeren registrerer seg må hen godkjenne vilkårene og retningslinjene for wikien og følge lovgivning for personvern og opphavsrett. Bidragsyterne er selv ansvarlige for at det de skriver og laster opp i wikien følger retningslinjene. NLI er, i likhet med Riksantikvaren, opptatt av å dele innholdet de har samlet og bidrag fra brukerne legges ut under fri lisens (Norsk lokalhistorisk institutt, 2013b). Nyborg fremhevet det å nå ut med informasjonen de har samlet som et hovedmål med wikien. At de deler fritt av denne kunnskapen kan ses som en måte wikien kan virke demokratiserende. Formidling ble fremhevet som et viktig formål av Wiig, Hundstad, Alsvik og Nyborg. Dette gjaldt både informasjonen de har samlet og annen lokalhistorisk litteratur som Norsk historisk leksikon og digitalisert litteratur fra Nasjonalbiblioteket.

Også ved Lokalhistoriewiki følger administratorene med på alt som kommer inn av bidrag og endringer. Nyborg fremhevet dette som et hovedredskap i kvalitetssikringsarbeidet. På denne måten holder de oversikt, men de går ikke inn og sjekker alt ifølge Nyborg og Wiig. En mulighet med nettsteder der brukere kan bidra er ifølge Lascarides og Vershbow (2014, s. 135) og Simon (2010, s. 223) at brukere kan involveres i kvalitetssikringen. Dette er tilfellet på Lokalhistoriewiki. Wiig fremhevet at fordi de ikke kan sjekke alt så skjer mye av kvalitetssikringen ved at brukerne er med på å lese, kommentere og redigere. At brukernes bidrag utgjør en stor del av kvalitetssikringen viser at NLI har stor tillit til brukerne og at de inkluderer dem i en viktig del av arbeidet med wikien. Det er noen oppgaver som NLI mener det er best at de tar selv og brukerne oppfordres til å kontakte administrasjonen hvis de ser brudd på opphavsrett eller personvern, eller hvis brukere blir utsatt for upassende oppførsel (Norsk lokalhistorisk institutt, 2012). Ellers er det mulig for brukere å gå direkte inn å redigere og gjøre rettelser i det meste av innholdet på wikien. Kun enkelte deler av innholdet er låst for redigering. Blant disse er Kildearkivet der en del av artiklene regnes som primærkilder og Norsk historisk leksikon (Norsk lokalhistorisk institutt, 2017b). Brukere kan også være med å endre retningslinjene, men de oppfordres til å ta de opp til diskusjon fremfor å gå direkte inn og redigere dem (Norsk lokalhistorisk institutt, 2013a). Dette viser at NLI

forsøker å involvere brukere i hvordan wikien styres, noe som viser den flate strukturen i wikien.

Brukere kan også bli administratorer. Da jeg utførte undersøkelsen hadde wikien 19 administratorer og 10 av dem var ikke tilknyttet NLI. Administratorene har flere rettigheter og muligheter og et større ansvar for å vedlikeholde wikien og hjelpe brukere (Norsk lokalhistorisk institutt, 2017a; 2018a; 2019a). Administratorene har mange oppgaver knyttet til kvalitetssikring. De sjekker at artiklene er riktig utformet, at de har med kategorisering, kilder, lenker og at lisenser er brukt på riktig måte. Når brukerne skriver artikler skriver de i et åpent tekstredigeringsvindu. Dette gjør at administratorene må følge mer med på hvordan bidragene utformes.

Nye bidrag fra brukere blir markert med et rødt utropstegn og må godkjennes av en administrator. Brukere kan bli utnevnt til skribenter, og da trenger ikke deres bidrag en slik godkjenning (Norsk lokalhistorisk institutt, 2018a). Ifølge Nyborg utnevner de brukere som over tid har hatt gode bidrag til skribenter, og han fremhevet at dette var en måte å vise brukeren anerkjennelse. Munch-Møller og Wiig fortalte at administratorene noen ganger bidrar med tekst i artikler, de redigerer og kommenterer. Hvis de synes artikler er unyanserte bidrar de med andre synspunkter som er belagt i forskning. De merker også artikler med maler for å signalisere at noe bør gjøres med artikkelen, for eksempel at den trenger kilder, omskriving eller opprydding.

Hvis det oppstår problemer med brukere tar administrasjonen kontakt og forsøker å hjelpe, de kan blokkere brukere midlertidig eller permanent, de kan låse sider for redigering hvis det oppstår hetede diskusjoner eller hvis artikler blir utsatt for problematiske redigeringer. De kan også slette sider som bryter med retningslinjene (Norsk lokalhistorisk institutt, 2013c; Norsk lokalhistorisk institutt, 2016a; Norsk lokalhistorisk institutt, 2017b).

Ifølge Wiig, Munch-Møller og Nyborg har det vært noen tilfeller av hærverk og noen få konflikter med brukere som de har måttet blokkere eller suspendere, men generelt har de hatt lite problemer med brukere. Kravet om at man må være pålogget og registrere epostadresse og fullt navn fremhevet de som en årsak til at de antagelig har lite problemer.

Kvalitetssikringsarbeidet på Lokalhistoriewiki er omfattende og involverer mange ulike oppgaver. Det er også mange som bidrar til dette arbeidet, både administratorer og vanlige brukere. Administrasjonen følger med på nye bidrag og endringer som blir gjort, og de går i større grad inn i bidragene fra brukere enn de ansatte ved Kulturminnesøk. Ved Lokalhistoriewiki har administrasjonen også mer direkte kontakt med brukerne og veileder

dem i arbeidet med å skrive artikler. Veiledning er en viktig oppgave for administratorene og å veilede og gi opplæring er en måte å heve kvaliteten på bidrag fra brukere.

Kompetanseheving for brukerne og kvalitetsøkning for wikien

Å gi brukere mulighet til å aktivt delta og engasjere seg er en måte kulturarvsinstitusjoner kan tilby brukere gode måter å lære på (Dafis et al., 2014, s. 156; Simon, 2010, s. 16). Alle informantene ved NLI fremhevet å bidra til brukernes læring som et viktig formål. På wikien har de eksempelartikler som skal vise hvordan en artikkel kan se ut, det er hjelpesider med artikler om praktisk bruk av wikien og artikler om metode og teori for historieskriving og forskning (Norsk lokalhistorisk institutt, 2016b; Norsk lokalhistorisk institutt, 2019c; Norsk lokalhistorisk institutt, 2019d; Norsk lokalhistorisk institutt, 2019e). Formålet med metode-, hjelpe- og teoriartiklene er ifølge Nyborg å «hjelp folk som ikke har historiefaglig bakgrunn til å jobbe og tenke som historikere». Munch-Møller fremhevet at «wikien brukes både av forskere og lekfolk» og dette skal gjøre det mulig for brukere å lese seg opp og lære fagbegrep. Det Munch-Møller, Nyborg og Hundstad trakk frem som særlig viktig for brukerne å lære var hvordan man skriver og fremstiller stoff på en god måte, kildekritikk og å lære om lokalhistoriske emner de selv er interessert i.

At NLI er opptatt av læring viser at de mener at vanlige brukere har interesse, motivasjon og evner til å utvikle seg og lære om både lokalhistorie, teori og metode. Ved å bidra til brukernes læring ønsker de å jevne ut forskjellene i ekspertise mellom forskere og andre brukere. Dette mener jeg er positivt for NLI fordi det vil gjøre innholdet på wikien bedre, det vil heve brukernes forståelse av kvalitet og minske behovet for kvalitetssikringsarbeid. Når brukerne kan mer vil de også være i bedre stand til å være med på å kvalitetssikre innhold.

Informantene trakk frem kildekritikk som viktig for kvalitet. Munch-Møller mente at det er viktig å fortelle hvor kunnskapen kommer fra slik at leseren selv kan gjøre seg opp en mening om de vil stole på innholdet eller ikke. Ifølge Alsvik ligger mye av kvaliteten på bidrag i å vise hvordan man har kommet frem til påstandene sine og hva man baserer de på. Han trakk også fram muligheten det digitale gir til å lenke direkte til kildene som nyttig.

På wikien finnes flere artikler som tar for seg kildekritikk og kildebruk. Det står at bruk av kilder og kildekritikk beskytter mot plagiering, at det er viktig for å vise at innholdet er i tråd med fakta, og at det skal vise at innholdet på wikien har autoritet og et godt kvalitetsnivå (Norsk lokalhistorisk institutt, 2018c; Norsk lokalhistorisk institutt, 2019f;

Norsk lokalhistorisk institutt, 2019g; Norsk lokalhistorisk institutt, 2019h). Ifølge Nyborg er kildekritikk «alfa og omega i historisk metode» og «så fort du har fått gjennom det så merker man at kvaliteten går opp og folk begynner å tenke annerledes».

Det er tydelig at NLI er opptatt av kvaliteten på innholdet i wikien og de vektlegger at informasjonen skal være riktig og troverdig. Fokuset NLI har på læring er positivt for brukerne som lærer om temaer de selv er interessert i, de får kunnskap om kildekritikk, teori, metode og om hvordan de kan formidle innhold på en god måte. Dette mener jeg også er nyttig for NLI fordi det vil heve kvaliteten på innholdet på wikien.

Munch-Møller, Nyborg og Wiig fortalte at måten brukerne kan lære på er ved å lese og skrive artikler og skulle formidle innhold til andre. I tillegg får brukerne tilbakemelding på artikler de skriver og veiledning fra administratorene. At brukerne skriver artikler innebærer at de aktivt engasjerer seg, noe som Dafis et al. (2014, s. 156), Simon (2010, s. 16) og Hazan (2007, s. 143) fremhevet som en god måte å lære på. Det ligger også til rette for at brukere kan jobbe med det de selv synes er spennende, og muligheten for samarbeid gjør at brukere kan hjelpe og støtte hverandre. Dette mente Phillips er positivt for læring (2014, s. 259-260). Alt dette tyder på at wikien kan være en god måte å bidra til brukernes læring.

Det er mye stoff tilgjengelig på wikien og brukere kan lære mye og bli mer avanserte hvis de ønsker. Wiig nevnte at det er mulig at vekten de har på teori og forskning kan være avskrekkende på noen brukere. Ifølge Nyborg, Hundstad og Munch-Møller er ikke hensikten at alle skal lære alt. Munch-Møller fremhevet at det skal være lav terskel for å bidra. NLI ønsker at wikien skal være et verktøy som brukere kan utvikle seg med, om de ønsker. Alsvik fortalte at å ha relativt enkle flertrinnsartikler og supplere disse med lenker til mer omfattende artikler er en måte NLI forsøker å inkludere mer og mindre avanserte brukere og legge opp til at brukerne kan utvikle seg. Allikevel påpekte Wiig at en del av hjelpeartiklene antagelig er for avansert for en del brukere og at de nok burde hatt noen enklere og kortere.

Ifølge Nyborg kan de ikke evaluere virkningen av hjelpe-, metode- og teoriartiklene, men han mente at de har en positiv virkning. Alsvik fortalte at de kan se at veiledningsstoff og grunnleggende metodeartikler er noe av det som er mest lest på wikien. Dette gir en viss form for tilbakemelding fordi det viser at mange leser dette stoffet og han mente at man kan anta at det har en effekt.

Crowdsourcing er ressurskrevende, men brukernes bidrag gir stor gevinst

Å spare ressurser ved at brukere gjør oppgaver som tidligere ble utført av ansatte beskrev Blaser (2014, s. 46), Dafis et al. (2014, s. 142) og Oomen og Aroyo (2011) som en mulighet

med crowdsourcing. Dette har ikke vært en aktuell mulighet eller motivasjon for NLI ifølge Hundstad. Munch-Møller mente at de hadde motsatt perspektiv fordi poenget er at brukerne skal være med å skape noe. Hun sa at «produktet er delvis lagd av og for brukerne [...], brukerne er ikke en ressurs som vi henter inn for å gjøre produktet bedre». Wiig, Nyborg og Hundstad trakk allikevel frem at de får inn mye kunnskap som de ikke kunne fått på annen måte. Ifølge Hundstad får de «en enorm kunnskapsbase som man ikke ville fått på andre hold». Dette viser at crowdsourcing for dem ikke dreier seg om å spare ressurser, men at de ser en stor gevinst i all kunnskapen brukere bidrar med.

Wiig fortalte at brukere i begynnelsen i større grad kunne ha innvirkning på områder som hadde med infrastrukturen til wikien å gjøre. Da antallet brukere og artikler «eksploderte» ble dette etterhvert for krevende, og å følge opp brukere føltes viktigere ifølge Wiig. Dette er et eksempel på hvordan crowdsourcing fører til nye og krevende oppgaver for ansatte. Flere forskere fremhevet at å støtte brukere i aktivitetene de skal utføre og å opprettholde fellesskap og kontakt med brukerne er ressurskrevende (Blaser, 2014, s. 54; Dafis et al., 2014, s. 151, 157; Holdgaard & Klastrup, 2014, s. 198-199; Lascarides & Vershbow, 2014, s. 136). Nyborg, Munch-Møller og Wiig fremhevet at det er viktig å være klar over at det krever kontinuerlig arbeid å følge opp brukere og å følge med på innholdet.

Informantene ved Riksantikvaren var inne på det samme temaet da de fortalte at de ikke har reklamert så mye for Kulturminnesøk fordi de ikke visste om de hadde kapasitet til å følge det opp hvis de fikk mange flere brukere. De hadde heller ikke startet noen fellesskapsfunksjon fordi de ikke visste om de kunne følge det opp. Munch-Møller fortalte at de i starten ikke markedsførte Lokalhistoriewiki noe særlig for at de skulle klare å vokse i takt med brukermassen. Dette viser at crowdsourcing krever mye arbeid for institusjonene. I likhet med Olsson anbefalte Nyborg at andre som ønsker å begynne med crowdsourcing undersøker muligheten for å slå seg sammen med andre heller enn å begynne et crowdsourcingprosjekt på egenhånd. Det mente han ville gi større sjanse for at tjenesten blir levedyktig over tid.

Autoritet og ekspertise

På Lokalhistoriewiki kan brukere og de ansatte ved NLI arbeide sammen om de samme artiklene og brukerne blir veiledet av de ansatte. Wikien legger derfor opp til interaksjon mellom profesjonelle og brukere, slik Dafis et al. fremhevet som en mulighet med crowdsourcing (2014, s. 143-144). Phillips mente dette innebærer en form for demokratisering (2014, s. 251). Jeg mener det kan ses som demokratiserende fordi brukerne

får større mulighet for medvirkning. Ifølge Phillips innebærer crowdsourcing en anerkjennelse av brukerne og deres kunnskap og en åpning i synet på autoritet (2014, s. 248, 261). At NLI ser kunnskapen til brukerne som viktig kommer frem i wikien der det står at «alle har noe å lære av alle» og «Om vi er fagfolk på et område, er vi amatører på andre» (Norsk lokalhistorisk institutt, 2019b). Nyborg fremhevet også at «Mange av de vi møter på er eksperter, om de ikke er historikerutdanna så er de eksperter på sitt felt».

Ifølge Munch-Møller kan fagfolk og brukere utfylle hverandres perspektiv, de kan ha «hver sin særkunnskap som gjør at man får en annerledes og mere utfyllende artikkel hvor begge er verdifulle bidragsytere». Hundstad fremhevet at alle kan bli eksperter på et lokalt fenomen og bidra med opplysninger som kan komme allmennheten og forskningen til gode. Samtidig mente han at forskningen og bidrag fra andre brukere kan gjøre det mulig å se lokale fenomen i kontekst. Ifølge Phillips ser noen profesjonelle deltakelse på webben som en utfordring av profesjonell identitet (2014, s. 248). Dette er ikke tilfelle hos NLI der de er opptatt av å fremheve at brukere også kan være eksperter og at deres og fagfolks kunnskap kan utfylle hverandre.

Hundstad og Nyborg fortalte at lokalhistorie er noe annerledes enn andre akademiske felt fordi det alltid har vært et samspill mellom akademikere og amatører. De profesjonelle har vært avhengig av amatørerne rundt i landet og det har vært god kommunikasjon mellom dem. I en sammenheng der grensen mellom brukere og profesjonelle blir mindre har Stuedahl (2009, s. 17) og Phillips (2014) stilt spørsmål ved hva rollen til kulturarvsinstitusjonene vil bli. Alsvik mente at det finnes «en ekspertise og ekspertene skal vi lytte til, og de skal i en del sammenhenger ha det siste ordet». Han fremhevet at de derfor i en del sammenhenger setter grenser. Dette gjaldt først og fremst i forhold som har med etikk og lovverk å gjøre, herunder personvern og opphavsrett.

Hundstad mente at man må se dynamisk på forholdet mellom det å være et statlig formidlerorgan og si «laissez-faire, anything goes». Han fremhevet at det viktige er at det lokale perspektivet og de lokale interessene kommer frem, men at de skal kunne veilede og hjelpe videre på en måte som stimulerer til økt aktivitet. Dette viser en tilnærming der de profesjonelle bruker sin autoritet og ekspertise til å tilrettelegge og veilede. Ifølge Nyborg går ekspertrollen først og fremst ut på å hjelpe brukerne til å få innholdet «riktig og bra framstilt». Sammen med Munch-Møller mente han at de kunne bruke sin kunnskap om hvordan man skal forholde seg til kilder og hvordan man finner kilder til å hjelpe brukerne videre. Vi «har et mer overordna blikk, mens den lokale særkunnskapen er det brukerne som står for» og «de to typene kunnskap kan samspille godt med hverandre» fremhevet Munch-Møller.

Ifølge Wiig er kvalitetssikring en viktig del av deres rolle og Hundstad fremhevet at wikien ville miste kredibilitet og autoritet hvis for mye av innholdet ikke var etterprøvbart, feil, feiltolket eller ikke satt i kontekst. Wiig mente at å gi mye frihet til brukerne på den ene siden kan gjøre dem usikre, men at for mye kontroll vil kunne hindre dem i å komme på ideer og løsninger som er bedre enn det de selv har tenkt på. Munch-Møller mente at når folk kan jobbe med relativt frie rammer så får de lyst til å lage noe som er bra, og ifølge Nyborg setter folk pris på at det blir stilt kvalitetskrav til dem. Han mente det var «en anerkjennelse av deg som menneske at noen sier at jeg tror du er i stand til å levere kvalitetsmessig gode artikler». I tillegg mente han at når noen skal bidra på et sted som Lokalhistoriewiki så er etterrettelighet og kvalitet noe de ønsker å formidle. Dette viser at de ser brukeren som en ressurs og har tillit og tro på deres evner.

Munch-Møller fremhevet også at de arbeider med å holde god stemning på wikien ved blant annet å stoppe diskusjoner og megle, slik at brukere skal føle seg trygge og kan jobbe med å utvikle sine artikler. Alsvik, Nyborg og Wiig trakk frem det å stille en plattform til rådighet og hjelpe med det tekniske som en viktig del av deres rolle. Ifølge Munch-Møller har de en slags redaktørrolle fordi de veileder, gir råd og noen ganger hjelper til med å skrive om innhold i artikler. Alsvik trakk også frem folkeopplysning som en del av deres rolle. Dette knytter jeg til formålet deres om å dele kunnskap og å drive opplæring. Wiig fortalte at hun ser på wikien ideelt sett som en demokratiserende plattform der folk som ikke kan så mye om historie og som ikke kan skrive historie kan få sjansen til å lære det og få veiledning.

De som arbeider med Lokalhistoriewiki anser at både de og brukerne har ekspertise, men på ulike felt. De har hver sin kompetanse som kan utfylle hverandre. Det er mange måter de ansatte bruker sin autoritet til å styre aktiviteten på wikien, men de har også tro på brukernes evner og at å gi brukerne frihet er viktig for at de skal kunne komme med gode ideer og skrive gode artikler.

Undersøkelsen av Lokalhistoriewiki viste at formidling og deltakelse er viktige formål for NLI, slik det også er for Riksantikvaren. Hovedpoenget med deltakelse er for NLI at brukere kan bidra med kunnskap. Å drive opplæring er også viktig for NLI.

5. Balanse mellom åpenhet og kontroll

I dette kapittelet sammenligner jeg funnene fra undersøkelsen av Kulturminnesøk og Lokalhistoriewiki for å tydeliggjøre likheter og forskjeller mellom nettstedene. Jeg diskuterer

hvordan dette forholder seg til det litteraturgjennomgangen viste var sentrale temaer i forbindelse med crowdsourcing, herunder demokratisering.

Deltakelse og brukerinvolvering

I litteraturen fremheves det at crowdsourcing er en måte å inkludere brukere i arbeidsområdene til kulturarvsinstitusjoner, og dette fører til større interaksjon og dialog mellom profesjonelle og brukere (Blaser, 2014; Brabham, 2013; Dafis et al., 2014; Phillips, 2014; Russo, 2012; Stuedahl, 2009). Dette kan virke demokratiserende fordi brukere potensielt får mer innflytelse, og brukeres bidrag og perspektiver blir fremhevet. På Lokalhistoriewiki kan brukere og ansatte ved NLI arbeide sammen om de samme artiklene. Dette viser at det er stor interaksjon mellom brukerne og de profesjonelle. På Kulturminnesøk er det ikke like tett samarbeid, men innhold fra Riksantikvarens database blir vist sammen med bidrag fra brukere, og brukere kan legge til informasjon til innhold som kommer fra Riksantikvarens database. Også ved Kulturminnesøk mente informantene at de har kommet tettere på brukerne og har måttet forholde seg mer til hva som er viktig for dem. Dette viser at det er blitt større interaksjon mellom dem og brukerne og at brukerne har fått en viktigere rolle.

Ifølge Dafis et al. (2014, s. 143) kan brukerne få en følelse av eierskap og ansvar for kulturarv når de kan være med å skape innhold. På Kulturminnesøk og Lokalhistoriewiki synliggjøres eierskapet ved at navnet på brukerne er knyttet til deres bidrag. Når brukere og institusjonene arbeider sammen på denne måten mener jeg det kan føre til et felles ansvar og eierskap for kulturarv.

Å øke deltagelse og inkludere brukere er et viktig formål for Kulturminnesøk og Lokalhistoriewiki, og derfor vektla informanter ved begge nettstedene at det skulle være lav terskel for å bidra. Hos Kulturminnesøk har de fokusert sterkt på at det skal være enkelt å delta på nettstedet. Sammenlignet med Lokalhistoriewiki er Kulturminnesøk mer ryddig og oversiktlig med mindre innhold og tekst på hver side (se for eksempel bilde 1 og 2). Veiledningsinformasjonen på Kulturminnesøk er enkel og handler i hovedsak om hvordan man praktisk bruker nettstedet. På Lokalhistoriewiki derimot er det mer avansert hjelpelitteratur som gjør at brukere kan lære om lokalhistoriefaglige emner og historieskriving. Det er enkelt å legge inn informasjon på Kulturminnesøk fordi det utføres via et skjema. På Lokalhistoriewiki skriver brukere i et åpent tekstredigeringsvindu og dette gjør det mer krevende å få riktig form på innholdet.

Grunnen til at deltakelse er viktig for informantene ved Kulturminnesøk er at det inkluderer brukere i arbeidet med kulturminner. Dette mener de skaper engasjement og interesse for kulturminner. Mens det for Kulturminnesøk er engasjement som er det viktigste aspektet ved deltakelse så er det viktigste for Lokalhistoriewiki at brukere kan bidra med kunnskap.

Anerkjennelse av brukerne og deres kunnskap

Ved at brukere kan bidra med informasjon slik de gjør på Kulturminnesøk og Lokalhistoriewiki viser institusjonene ifølge Phillips (2014) at de har et mer åpent syn på autoritet og de viser at brukeres kunnskap er viktig. Informantene ved begge nettstedene mente at brukere og profesjonelle kan bidra med forskjellige perspektiver og kompetanse. Hos Lokalhistoriewiki fremhevet de at det viktigste brukerne bidrar med er den lokalhistoriske kompetansen, mens de selv kan bidra med den historiefaglige. Hos Kulturminnesøk fremhevet de brukernes bidrag som nyttig fordi de var med på å gi et større bilde. Dette viser poenget til Stuedahl (2009, s. 8) om at brukere bidrar med kunnskap som ikke er en del av den offisielle ekspertisen til kulturarvsinstitusjoner. At innhold fra fagfolk og brukere samles viser også en slags likestilling av brukernes og de profesjonelles bidrag og et mer likeverdig forhold mellom dem. Dette gjelder i større grad hos Lokalhistoriewiki enn Kulturminnesøk fordi brukere og fagfolk kan arbeide sammen om de samme artiklene, mens de hos Kulturminnesøk skiller tydeligere mellom bidrag fra brukere og fra deres database. Å gi brukere større kontroll og muligheten til å bidra, slik Kulturminnesøk og Lokalhistoriewiki gjør, mente Hazan ville kunne endre synet på institusjonene som eksperter som kontrollerer kunnskap (2007, s. 135-136). Dette mener jeg gjør institusjonene mer demokratiske fordi de ser brukere som nyttige bidragsytere og brukerne kan påvirke den samlede kunnskapen.

At de ansatte ved Kulturminnesøk ser engasjement som det viktigste brukere kan bidra med, at de mener at det må være enkelt for at brukere skal bidra, og at de ikke stiller kvalitetskrav til bidrag tyder allikevel på at de ikke egentlig ser det brukerne kan bidra med faglig eller kunnskapsmessig som så viktig. Det er aktiviteten og engasjementet med kulturminner som teller mest. For Lokalhistoriewiki derimot er det et hovedpoeng at brukere bidrar med sin kunnskap og er med på å utvikle kunnskap. De mener også at brukere setter pris på at det blir stilt kvalitetskrav til dem fordi det er en anerkjennelse av hva de kan bidra med. Dette sier noe om forskjeller i synet på brukerne og verdien i hva de kan bidra med.

At nettstedene gjør det mulig for mange forskjellige brukere med forskjellig ekspertise å bidra gir muligheten for å utnytte «wisdom of the crowd» som ifølge teorien har potensiale for å overgå individers og eksperters kunnskap (Owens, 2014, s. 274). Ifølge Owens (2014, s. 274-275) er muligheten for samarbeid og å kunne diskutere og redigere hverandres arbeid viktig for å muliggjøre «wisdom of the crowd», noe som er tilfelle hos Lokalhistoriewiki.

Parallelt til muligheten å inkludere kunnskap fra brukere er utfordringen som Dafis et al. (2014, s. 157), Oomen og Aroyo (2011), og Phillips (2014, s. 257) fremhevet å sikre kvaliteten på brukernes bidrag. Ved å ha full kontroll har kulturarvsinstitusjoner sikret kvaliteten på kulturarvsinnhold ifølge Hazan (2007, s. 135) og Oomen og Aroyo (2011). Men Brabham fremhevet at for å kunne dra nytte av brukernes bidrag må organisasjoner overgi en del av sin kontroll og makt ved å involvere brukere (2013, s. 126). En vanlig bekymring er at åpen tilgang og mindre kontroll kan føre til at brukere deler innhold som er av dårlig kvalitet, feil eller på annen måte vil sette institusjonen i et dårlig lys (Lascarides & Vershbow, 2014, s. 132; Simon, 2010, s. 222).

Både Kulturminnesøk og Lokalhistoriewiki forholder seg til kvalitetssikring, men i ulik grad og på forskjellige måter. Mens Lokalhistoriewiki har mange administratorer som jobber med å veilede brukere og lese gjennom artiklene har Kulturminnesøk gjort kvalitetssikring enkelt ved å skille tydelig mellom innhold fra Riksantikvarens database og fra brukere. At ingen av nettstedene kontrollerer bidrag fra brukere før de publiseres er en måte de delvis har gått bort fra å ha full kontroll og viser tillit til brukerne. På den annen side følger administratorene ved begge nettstedene med på alt som kommer inn for å sørge for at det er i overenstemmelse med brukervilkårene og lovverk. Dette viser at institusjonene fremdeles har stor kontroll på det som skjer på nettsidene.

Perspektivmangfold, en utopi?

Crowdsourcing er en måte kulturarvsinstitusjoner kan gjøre det mulig at brukeres perspektiver kommer til uttrykk (Phillips, 2014, s. 251). Dette er en viktig del av hvordan crowdsourcing kan virke demokratiserende fordi hvem som helst kan si hva de synes er viktig som kulturarv i stedet for at det kun er institusjonene som bestemmer hva som skal formidles. Informanter ved begge nettstedene fremhevet at brukerne skal bidra ut fra sine perspektiver og jobbe med det de selv er interessert i. Dette vil kunne gjøre det mulig å få frem flere perspektiver.

I hvilken grad crowdsourcing kan gjøre det mulig å samle kunnskap fra mange forskjellige brukere og inkludere flere perspektiver avhenger av hvor mange og hvem som

faktisk deltar. Både ved Kulturminnesøk og Lokalhistoriewiki trakk de frem Nielsens (2006) 90-9-1-regel og sa at de ligner på andre online samfunn ved at få av de som bruker nettstedene er aktive bidragsytere. Dette kan virke som et faktum man må akseptere, men institusjonene kan også arbeide for å få så mange brukere som mulig. Dette gjør Lokalhistoriewiki ved å reklamere for nettstedet og de forsøker å rekruttere brukere. Hos Kulturminnesøk mente de at de kunne fått flere brukere hvis de reklamerte mer. Utover dette hadde de ikke noe svar på hvordan man kan bøte på utfordringene som er knyttet til lav deltakelse på nett. Hvor mange brukere som deltar har betydning for i hvilken grad noen av mulighetene med crowdsourcing kan oppfylles, men ingen av informantene ga uttrykk for at de hadde for få brukere til at prosjektet fungerte eller var verd investeringen.

Brukermassen hos begge nettstedene var dominert av eldre menn og hos Lokalhistoriewiki fortalte de at brukerne som regel var høyt utdannet. Hvem brukerne er påvirker hvilken kunnskap og perspektiver som kommer til uttrykk på nettstedene. Ifølge Bernstein (2014, s. 19-20) er mangfold en nøkkelfaktor som må være tilstede for at «wisdom of the crowd» skal fungere. Det er det som vil øke sannsynligheten for at ny informasjon og ulike perspektiver kommer frem. Denne undersøkelsen viser at det er en utfordring at mangfoldet blant brukerne er begrenset. Dette fører blant annet til at Lokalhistoriewiki har mindre dekning på kvinnedominerte områder. Hvis brukermassen er ensartet og det er 1% som står for det meste av bidragene representerer ikke innholdet på siden et mangfold av perspektiver. Allikevel vil et nettsted der brukere kan bidra gjøre det mulig å inkludere noe flere perspektiver fordi det ikke kun er ansatte i institusjonen som kommer til ordet. Men på grunn av utfordringer knyttet til deltakelse på webben og mangfoldet blant brukerne er muligheten for at crowdsourcing skal virke demokratiserende begrenset.

Ifølge Lascarides og Vershbow er det ofte slik at de som deltar i crowdsourcing er de som allerede er opptatt av og bryr seg om kulturarvsinstitusjonen (2014, s. 131). Phillips og Dafis et al. foreslo at «community sourcing» som retter seg mot et spesifikt og interessert publikum, kan være en alternativ tilnærming for kulturarvsinstitusjoner (Dafis et al., 2014, s. 156; Phillips, 2014, s. 257). Dette kan på den annen side utelukke andre brukergrupper, og det vil kunne ødelegge for muligheten til større mangfold. Kulturarvsinstitusjoner kan arbeide for å øke mangfold og deltakelse, men hvis det i online samfunn er 90% som ikke deltar aktivt så kan man stille spørsmål ved hvor mye ressurser man skal bruke for å få aktive bidragsytere.

Hvem tjener på crowdsourcing?

Et aspekt ved hvordan Lokalhistoriewiki og Kulturminnesøk kan fungere demokratiserende er at institusjonene deler av sin kunnskap og gjør historie og kulturarv lettere tilgjengelig. Formidling er et viktig formål med begge nettstedene. Å bidra til læring er en måte kulturarvsinstitusjoner deler av sin kunnskap. Å tilby muligheter der brukere aktivt kan engasjere seg slik Lokalhistoriewiki og Kulturminnesøk gjør, fremhevet Simon (2010, s. 16), Dafis et al. (2014, s. 156), og Hazan (2007, s. 143) som en måte å tilby gode læringsaktiviteter. Forskjeller i kunnskap fører til maktubalanse som opplæring kan bidra til å jevne ut. Informanter ved begge nettstedene mente at brukerne skulle lære både ved å lese informasjonen på nettstedene og ved å bidra med informasjon. Det var først og fremst at brukerne jobbet på egenhånd med å lese og legge inn informasjon at de kan lære ved Kulturminnesøk. Hos Lokalhistoriewiki hadde de et mer aktivt forhold til læring ved at administratorene jobber med å veilede brukere. Hos Kulturminnesøk ønsket de at brukerne skulle lære om kulturminner. Hos Lokalhistoriewiki legger de opp til at brukere skal lære om lokalhistorie, men også om hvordan man fremstiller stoff på en god måte og om teori og metode for historie. På denne måten deler de av sin ekspertkunnskap, noe som er en måte de forsøker å redusere forskjellene mellom brukere og fagfolk.

Innhold som blir skapt i Kulturminnesøk og Lokalhistoriewiki blir lagt ut under fri lisens. Dette blir brukere gjort oppmerksomme på når de registrerer seg og før de har bidratt med noe. Dette betyr at det ikke bare er institusjonene som deler av sin kunnskap, men at også brukerne gjør det. På denne måten kommer kunnskapen alle til gode. Tilknyttet spørsmålet om opphavsrett og eierskap var kritikken om at crowdsourcing kan ses som ulønnet arbeid og at institusjonene tar eierskap over innholdet som brukerne produserer (Brabham, 2013, s. 127; Dunn & Hedges, 2014, s. 231). Denne kritikken virker ikke relevant for Kulturminnesøk eller Lokalhistoriewiki. De tar ikke selv eierskap over innholdet. Selv om det ligger på deres nettsider er det fritt tilgjengelig for alle å benytte, med forbehold om at man følger regler for deling og gjenbruk. Det er også tydelig hvem som står bak informasjonen ved at navnene til bidragsyterne er knyttet til det de har bidratt med. Begge nettstedene legger vekt på at brukerne skal jobbe med det de selv ønsker, innen nettstedenes rammer. Allikevel forteller det at institusjonene til en viss grad bestemmer hva brukerne kan bidra med om forskjeller i maktforhold.

De ansatte ved begge nettstedene var opptatt av at det skulle gi glede og føles meningsfullt for brukerne å bidra på nettstedene. Dette er i overenstemmelse med Lascarides

og Vershbows (2014, s. 126) og Owens' (2012) formening om at å invitere brukere i meningsfulle aktiviteter og la de engasjere seg i kulturarv er det viktigste med deltakelse. En slik tilnærming mener Owens er mer i overenstemmelse med kulturarvsinstitusjoners formål enn om man fokuserer på nytteverdien av crowdsourcing (2014, s. 271).

Muligheten Blaser (2014, s. 46), Dafis et al. (2014, s. 142), Oomen og Aroyo (2011) og Ridge (2014, s. 8) fremhevet om at crowdsourcing kan gjøre det mulig å spare ressurser ved at brukerne utfører arbeidsoppgaver tidligere utført innen institusjonen var ikke relevant for Kulturminnesøk eller Lokalhistoriewiki. Informantene fremhevet derimot at det er nødvendig å være klar over at det krever kontinuerlig arbeid å følge opp brukere og følge med på innholdet de skaper. På den annen side mente informanter ved begge nettstedene at det ikke hadde vært mulig å samle like mye informasjon ved å gjøre arbeidet på egenhånd. Selv om crowdsourcing ikke nødvendigvis er ressursbesparende viser dette at det kan være en effektiv måte å arbeide på.

Ifølge kulturhistorikerne Joel Taylor og Laura Kate Gibson ligger det en maktstruktur i crowdsourcing fordi det er meningen at noen skal tjene på det og det formes før brukere blir involvert (Taylor & Gibson, 2017, s. 415). NLI har fordel av crowdsourcing og Lokalhistoriewiki fordi det fremmer det lokalhistoriske feltet. Riksantikvaren tjener på Kulturminnesøk fordi de får brukere som støtter dem. Samtidig får brukerne noe igjen ved å delta i meningsfulle aktiviteter, og alle som skulle være interessert tjener på at informasjonen samles og legges ut fritt tilgjengelig. Det er i overenstemmelse med Ridge som skriver at crowdsourcing i kulturarvsektoren skjer på en måte som er til fordel både for institusjonene og brukerne (2014, s. 2).

Åpen autoritet

Tradisjonelt har kulturarvsinstitusjoner hatt kontroll, bestemt og formidlet kulturarv. Når institusjonene ønsker å utnytte mulighetene den åpne webben gir til deltakelse skapes det en spenning mellom åpenhet og mulighetene det gir og kontroll og ønsket om kvalitet. Dette kommer til uttrykk i informantenes utsagn om at kvalitetssikring er viktig fordi Lokalhistoriewiki drives av et forskningsinstitutt, og at det viktig at ingen tror at det brukerne har skrevet er skrevet av Riksantikvaren.

Ifølge Phillips (2014, s. 248) ser noen profesjonelle i kulturarvsektoren deltakelse på webben som en utfordring av profesjonelles autoritet. Phillips (2014) og Stuedahl (2009, s. 17) stilte spørsmål ved hva rollen til kulturarvsinstitusjonene blir når fokuset er på brukeres

bidrag og skillet mellom profesjonelle og brukere blir mindre. Informantene ved Lokalhistoriewiki og Kulturminnesøk så sin oppgave som å tilby en plattform der brukere kan bidra, hjelpe med det tekniske og for Lokalhistoriewikis del å hjelpe med hvordan innhold blir fremstilt. Informantene ved begge nettstedene jobber på forskjellige måter med å sikre kvalitet, de lager brukervilkår og regler for nettstedene og sørger for at de blir overholdt. Hos Lokalhistoriewiki er å bidra til læring, opprettholde god stemning og å veie opp for skjevheter i temaene det skrives om viktige aspekter, og de mente de kunne bruke sin fagkompetanse til å veilede og sikre kvalitet.

Hvordan de ansatte ved Kulturminnesøk og Lokalhistoriewiki ser sin rolle er i overensstemmelse med det Phillips kaller åpen autoritet. Phillips mener at åpenhet og autoritet ikke utelukker hverandre, men at deltakelse på webben skaper et nytt behov for autoritativ ekspertise (2014, s. 247-248). Ved å utøve åpen autoritet kan kulturarvsinstitusjoner oppnå mulighetene med den åpne webben og opprettholde kvalitet (2014, s. 257-258).

Bidrag fra brukere kan inneholde feil, og de kan gjøre feil i forhold til opphavsrett. Begge nettstedene har hatt noen få tilfeller av utfordringer med brukere. Dette viser at det er nødvendig å ha noen som styrer, lager regler og sørger for at regler og lovverk blir fulgt. På den annen side tyder det at begge nettstedene har hatt lite problemer med brukere på at det er god grunn til å vise brukerne tillit. På Kulturminnesøk viser de tillit til brukerne ved at det er stor frihet i hva de kan legge inn og de stiller ikke krav om kvalitet, men lar brukerne bestemme hva som er bra nok. På den ene siden er dette et tegn på at de gir frihet og autoritet til brukerne slik at de kan bestemme hva som er viktig og bra. På den annen side skiller de klart bidrag fra brukere og innhold fra dem selv, og det blir en distanse mellom dem og brukerne.

Hos Lokalhistoriewiki er det flat struktur og de skiller ikke tydelig mellom bidrag fra brukere og institusjonen. Brukere blir mer involvert i flere sider ved wikien, i kvalitetssikring, som administratorer og de kan kommentere og redigere det meste av innholdet, også det som har med retningslinjer og hvordan wikien fungerer å gjøre. De er opptatt av kvalitet og stiller kvalitetskrav, men involverer bruker i dette arbeidet. På denne måten kan brukerne ha større innvirkning enn det er mulig i Kulturminnesøk, og de to nettstedene viser en mer og en mindre ressurskrevende måte å drive crowdsourcing.

6. Oppsummering og konklusjon

Denne undersøkelsen har vist at crowdsourcing i kulturarvsektoren er et komplekst felt. Litteraturgjennomgangen viste at sentrale temaer knyttet til crowdsourcing som deltakelsespraksis dreier seg om muligheten for å inkludere publikum og øke deltakelse, samle kunnskap fra brukere og bidra til brukernes læring. Å invitere publikum til deltakelse skaper også utfordringer med kvalitetssikring av innhold skapt av brukere og spørsmål knyttet til hvilken rolle institusjonene skal ha i en kontekst der fokuset er på brukernes deltakelse og hva brukerne kan bidra med.

Min undersøkelse av Kulturminnesøk og Lokalhistoriewiki har demonstrert at det i stor grad er de samme problemstillingene som gjelder i en norsk kontekst som de som ble tatt opp i den internasjonale litteraturen. Imidlertid viser analysen av mine case at å spare ressurser ved å outsource arbeidsoppgaver ikke var relevant, men derimot at crowdsourcing er ressurskrevende. Flere av informantene fremhevet at de som ønsker å begynne med crowdsourcing bør være klar over hvor mye ressurser og innsats det krever, og at de bør vurdere å alliere seg med andre fremfor å starte et crowdsourcingprosjekt på egenhånd.

For Riksantikvaren og NLI dreier crowdsourcing seg om å komme publikum i møte, skape dialog, engasjement om kulturarv og å samle og utvikle kunnskap. Kritikken om at crowdsourcing kan ses som å utnytte brukere virker derfor ikke relevant i disse tilfellene. De to casene viser to måter å inkludere publikum. Riksantikvaren inkluderer publikum ved å la dem legge inn informasjon og bilder om kulturminner. De involverer seg i liten grad i det brukere legger inn, men skiller tydelig brukeres bidrag fra innhold fra deres egen database. Det viktigste deltakelse innebærer for Riksantikvaren er at det kan skape engasjement om kulturminner. Fordi de ønsker å inkludere flest mulig har de vektlagt at det skal være enkelt å bidra. Å gi brukerne mulighet til å uttrykke det de synes er viktig som kulturminner og at brukerne kan bidra med supplerende informasjon var også poeng for Riksantikvaren.

På Lokalhistoriewiki inkluderer de brukere ved at brukerne kan skrive artikler som er relevante for faget lokalhistorie. På wikien jobber de ansatte ved NLI tettere sammen med brukerne, de gir veiledning og samarbeider om artikler. Dette innebærer større dialog med brukere. Brukere blir også inkludert i kvalitetssikringsarbeidet og de kan kommentere og diskutere retningslinjene for arbeidet på wikien. Det viktigste deltakelse innebærer for NLI er at brukeren kan komme med sin kunnskap og sine perspektiver. Å drive opplæring var også et viktig formål for NLI, og formidling var et viktig poeng med begge nettstedene.

Min analyse av crowdsourcing i en norsk kontekst har vist at en demokratiserings- tankegang er en del av hva deltakelse innebærer for institusjonene. Deltakelse er demokratiserende fordi alle kan delta og si hva de synes er viktig som kulturarv. Derfor ønsker Riksantikvaren og NLI at det skal være lav terskel for å bidra. Når brukere kan være med å skape kulturarvsinnhold fører det til at brukere får større medinnflytelse, medeierskap og ansvar for kulturarv. Deltakelsen crowdsourcing muliggjør kan føre til et nærere forhold mellom brukere og kulturarvsinstitusjoner, noe som er tilfellet ved Kulturminnesøk og Lokalhistoriewiki.

Å dele fritt av informasjon og kunnskap kan også knyttes til demokratisering. Ved Lokalhistoriewiki og Kulturminnesøk deler både institusjonene og brukerne fritt av sin kunnskap og denne gjøres fritt tilgjengelig. Ved å bidra til brukernes læring deler institusjonene av sin ekspertkunnskap, og dette er med på å jevne ut forskjeller i kunnskap.

At kulturarvsinstitusjoner legger opp til at brukere skal bidra innebærer en anerkjennelse av at brukere har kompetanse og kunnskap som kan utfylle institusjonenes. Dette er tilfelle ved begge nettstedene, men i ulik grad. Institusjonenes holdning til kunnskapen som genereres forteller om ideer om autoritet og ekspertise. På Lokalhistoriewiki er hovedpoenget med deltakelse at brukere skal kunne bidra med sin kunnskap og NLI ser brukerne som eksperter på sine felt. Hos Riksantikvaren vektlegger de først og fremst engasjement, og deretter at brukere kan bidra med informasjon. For dem er hva brukerne bidrar med mindre viktig enn at de bidrar og engasjerer seg.

Hvem og hvor mange som deltar har påvirkning på hvor demokratiserende crowdsourcing kan bli. Online samfunn er generelt preget av lav aktiv deltakelse. Det er som regel et fåtall av brukerne som er aktive bidragsytere og ofte utføres mye av arbeidet av noen få. Dette var også tilfellet for Lokalhistoriewiki og Kulturminnesøk. Blant deres brukere var det også en høyere andel menn. Hvor mange som deltar og hvordan brukergruppen er sammensatt påvirker hvilken kunnskap og perspektiver som kommer til uttrykk.

Når det kommer til spørsmålet om hvordan kulturarvsinstitusjoner kan skape balanse mellom å inkludere brukere og ta vare på sin profesjonalitet er Riksantikvarens og NLIs tilnærming i stor grad i overenstemmelse med ideen om åpen autoritet (se: Phillips, 2014). De to casene viser to måter å praktisere åpen autoritet. De åpner for deltakelse, men har fremdeles kontroll over hva som skjer på nettstedene. Felles er at de legger til rette for at brukere kan dele sin kunnskap og institusjonene bruker sin autoritet ved å lage regler, følge med på innhold som kommer inn og sikre at bidragene er i overenstemmelse med lovverk. Begge institusjonene forholder seg til spørsmål om kvalitetssikring. Riksantikvarens

tilnærming er å skille brukernes bidrag fra deres egne, mens administratorene ved NLI arbeider mer aktivt med kvalitetssikring av artiklene. Med åpen autoritet beholder institusjonen sin overordnede rolle. Dette innebærer fremdeles forskjeller i maktbalansen. På den annen side er det en måte å balansere mulighetene den åpne webben gir til deltakelse og brukerinvolvering og ivareta kulturarvsinstitusjonenes profesjonalitet.

Litteraturliste

- Bernstein, S. (2014). Crowdsourcing in Brooklyn. I M. Ridge (Red.), *Crowdsourcing our cultural heritage* (s. 17-43). Farnham: Ashgate.
- Blaser, L. (2014). Old weather: approaching collections from a different angle. I M. Ridge (Red.), *Crowdsourcing our cultural heritage* (s. 45-55). Farnham: Ashgate.
- Brabham, D. C. (2013). Crowdsourcing: A model for leveraging online communities. I A. Delwiche & J. J. Henderson (Red.), *The participatory cultures handbook* (s. 120-129). New York: Routledge.
- Brenna, B. (2009). Hva gjør museologi? *Nordisk museologi*, (1), 63-75.
<http://dx.doi.org/10.5617/nm.3213>
- Brenna, B. (2016). Kvalitet og deltakelse i museer. I K. O. Eliassen & Ø. Prytz (Red.), *Kvalitetsforståelser: Kvalitetsbegrepet i samtidens kunst og kultur* (s. 36-52). Oslo: Norsk Kulturråd.
- Causser, T. & Terras, M. (2014). Many hands make light work. Many hands together make merry work: Transcribe Bentham and crowdsourcing manuscript collections. I M. Ridge (Red.), *Crowdsourcing our cultural heritage* (s. 57-88). Farnham: Ashgate.
- Dafis, L. L., Hughes, L. M. & James, R. (2014). Whats Welsh for «crowdsourcing»? Citizen science and community engagement at the National library of Wales. I M. Ridge (Red.), *Crowdsourcing our cultural heritage* (s. 139-159). Farnham: Ashgate.
- Dunn, S. & Hedges, M. (2014). How the crowd can surprise us: Humanities crowdsourcing and the creation of knowledge. I M. Ridge (Red.), *Crowdsourcing our cultural heritage* (s. 231-246). Farnham: Ashgate.
- Fägerborg, E. (2011). Intervjuer. I L. Kaijser & M. Öhlander (Red.), *Etnologiskt fältarbete* (s. 85-112). Stockholm: Studentlitteratur.
- Hazan, S. (2007). A crisis of authority: New lamps for old. I F. Cameron & S. Kenderdine (Red.), *Theorizing digital cultural heritage: a critical discourse* (s. 133-148). Cambridge, Massachusetts: MIT Press.
- Hine, C. (2015). *Ethnography for the internet: Embedded, embodied and everyday*. London: Bloomsbury academic.
- Holdgaard, N. & Klastrup, L. (2014). Between control and creativity: challenging co-creation and social media use in a museum context. *Digital Creativity*, 25(3), 190-202.
<https://doi.org/10.1080/14626268.2014.904364>

- Howe, J. (2006, 2. juni). Crowdsourcing. Hentet 6. Jan 2020 fra:
https://crowdsourcing.typepad.com/cs/2006/06/crowdsourcing_a.html
- Hylland, O. M. (2017). Even better than the real thing? Digital copies and digital museums in a digital cultural policy. *Culture unbound*, 9(1), 62-84. doi:
 10.3384/cu.2000.1525.179162
- Hyltén-Cavallius, S. (2011). Internet och fältarbete. I L. Kaijser & M. Öhlander (Red.), *Etnologiskt fältarbete* (s. 205-233). Stockholm: Studentlitteratur.
- Iranowska, J. O. (2019). *Multiplying Munch: New digital practices at the Munch Museum* (Doktoravhandling). Universitetet i Oslo, Oslo.
- Jesson, J. K., Matheson, L. & Lacey, F. M. (2011). *Doing your literature review: Traditional and systematic techniques*. London: Sage.
- Johannessen, A., Tufte, P. A. & Christoffersen, L. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (5. utg.). Oslo: Abstrakt forlag.
- Kaijser, L. (2011). Fältarbete. I L. Kaijser & M. Öhlander (Red.), *Etnologiskt fältarbete* (s. 37-64). Stockholm: Studentlitteratur.
- Lascarides, M. & Vershbow, B. (2014). What's on the menu?: Crowdsourcing at the New York Public Library. I M. Ridge (Red.), *Crowdsourcing our cultural heritage* (s. 113-137). Farnham: Ashgate.
- Leon, S. M. (2014). Build, analyse and generalise: Community transcription of the papers of war department and the development of Scripto. I M. Ridge (Red.), *Crowdsourcing our cultural heritage* (s. 89-111). Farnham: Ashgate.
- Lévy, P. (2013). The creative conversation of collective intelligence (P. Aronoff & H. Scott, Overs.). I A. Delwiche & J. J. Henderson (Red.), *The participatory cultures handbook* (s. 99-108). New York: Routledge.
- Light, B., Burgess, J. & Duguay, S. (2018). The walkthrough method: An approach to the study of apps. *New media & society*, 20(3), 881-900.
<https://doi.org/10.1177/1461444816675438>
- Mittell, J. (2013). Wikis and participatory fandom. I A. Delwiche & J. J. Henderson (Red.), *The participatory cultures handbook* (s. 35-42). New York: Routledge.
- Nielsen, J. (2006). The 90-9-1 rule for participation inequality in social media and online communities. Hentet fra: <https://www.nngroup.com/articles/participation-inequality/>

- Oomen, J. & Aroyo, L. (2011). Crowdsourcing in the cultural heritage domain: Opportunities and challenges. *Proceedings of the 5th International Conference on Communities and Technologies*, 138-149. <https://doi.org/10.1145/2103354.2103373>
- Owens, T. (2012, 10. mars). Crowdsourcing cultural heritage: The objectives are upside down [Blogginlegg]. Hentet fra: <http://www.trevorowens.org/2012/03/crowdsourcing-cultural-heritage-the-objectives-are-upside-down/>
- Owens, T. (2014). Making crowdsourcing compatible with the missions and values of cultural heritage organizations. I M. Ridge (Red.), *Crowdsourcing our cultural heritage* (s. 269-283). Farnham: Ashgate.
- Phillips, L. B. (2014). The role of open authority in a collaborative web. I M. Ridge (Red.), *Crowdsourcing our cultural heritage* (s. 247-267). Farnham: Ashgate.
- Pierroux, P., Bäckström, M., Brenna, B., Gowlland, G. & Ween, G. (2020). Museums as sites of participatory democracy and design. I P. Hetland, P. Pierroux & L. Esborg (Red.), *A history of participation in museums and archives: Traversing citizen science and citizen humanities* (s. 27-45). London: Routledge.
- Pripp, O. (2011). Reflektion och etik. I L. Kaijser & M. Öhlander (Red.), *Etnologiskt fältarbete* (s. 65-84). Stockholm: Studentlitteratur.
- Ridge, M. (2014). Crowdsourcing our cultural heritage: Introduction. I M. Ridge (Red.), *Crowdsourcing our cultural heritage* (s. 1-13). Farnham: Ashgate.
- Russo, A. (2012). The rise of the “media museum”: Creating interactive cultural experiences through social media. I E. Giaccardi (Red.), *Heritage and social media: Understanding heritage in a participatory culture* (s. 145-157). London: Routledge.
- Sanderhoff, M. (2013). Open Images Risk or opportunity for art collections in the digital age?. *Nordisk museologi*, (2), 131–146. <https://doi.org/10.5617/nm.3083>
- Sanderhoff, M. (2014). This belongs to you: On openness and sharing at Statens Museum for Kunst. I Sanderhoff, M (Red.), *Sharing is caring: Openness and sharing in the cultural heritage sector* (s. 20-131). København: Statens Museum for Kunst.
- Simon, N. (2010). *The participatory museum*. Santa Cruz, California: Museum 2.0.
- Smith, L. (2006). *Uses of heritage*. London: Routledge.
- Stuedahl, D. (2009). Digital cultural heritage engagement: A new research field for ethnology. *Ethnologia Scandinavica*, 39, 67-81.

Taylor, J. & Gibson, L. K. (2017). Digitisation, digital interaction and social media: embedded barriers to democratic heritage. *International journal of heritage studies*, 23(5), 408-420. <https://doi.org/10.1080/13527258.2016.1171245>

Öhlander, M. (2011). Utgångspunkter. I L. Kaijser & M. Öhlander (Red.), *Etnologiskt fältarbete* (s. 11-35). Stockholm: Studentlitteratur.

Kilder

Nettreferanser¹

Kulturminnesøk. (u.å.a). Om oss. Hentet fra: <https://www.kulturminnesok.no/om-oss>

Kulturminnesøk. (u.å.b). Bidra med informasjon. Hentet fra:
<https://www.kulturminnesok.no/bidra-med-informasjon>

Kulturminnesøk. (u.å.c). Brukervilkår. Hentet fra:
<https://www.kulturminnesok.no/brukervilkar>

Kulturminnesøk. (u.å.d). Deling og gjenbruk. Hentet fra:
<https://www.kulturminnesok.no/deling-og-gjenbruk>

Kulturminnesøk. (u.å.e). Hjelp. Hentet fra: <https://www.kulturminnesok.no/hjelp>

Kulturminnesøk. (u.å.f). Ord og begreper. Hentet fra: <https://www.kulturminnesok.no/ord-og-begreper>

Norsk lokalhistorisk institutt. (2012, 17. desember). lokalhistoriewiki.no:Generelle forbehold. Hentet 25. juni 2019 fra:
https://lokalhistoriewiki.no/wiki/lokalhistoriewiki.no:Generelle_forbehold

Norsk lokalhistorisk institutt. (2013a, 7. august). Hjelp:Retningslinjer. Hentet 25. juni 2019 fra: <https://lokalhistoriewiki.no/wiki/Hjelp:Retningslinjer>

Norsk lokalhistorisk institutt. (2013b, 7. august). lokalhistoriewiki.no:Opphavsrett. Hentet 25. juni 2019 fra: <https://lokalhistoriewiki.no/wiki/lokalhistoriewiki.no:Opphavsrett>

Norsk lokalhistorisk institutt. (2013c, 7. august). Hjelp:Blokkering av brukere (retningslinjer). Hentet 25. juni 2019 fra:
[https://lokalhistoriewiki.no/wiki/Hjelp:Blokkering_av_brukere_\(retningslinjer\)](https://lokalhistoriewiki.no/wiki/Hjelp:Blokkering_av_brukere_(retningslinjer))

¹ Datoene i parentes etter referansene til Norsk lokalhistorisk institutt er datoen for publiseringstidspunkt eller for siste oppdatering. Fordi det er en wiki er det sannsynlig at siden blir oppdatert hyppig og derfor har jeg med lesedato. Dette er i overensstemmelse med referansestilen APA 6th. Hos Kulturminnesøk var ikke datoen for publisering oppgitt. Forkortelsen u.å. står for uten år og de etterfølgende bokstavene skiller referansene fra hverandre.

- Norsk lokalhistorisk institutt. (2016a, 12. juni). Hjelp:Sletting av sider (retningslinjer). Hentet 25. juni 2019 fra:
[https://lokalhistoriewiki.no/wiki/Hjelp:Sletting_av_sider_\(retningslinjer\)](https://lokalhistoriewiki.no/wiki/Hjelp:Sletting_av_sider_(retningslinjer))
- Norsk lokalhistorisk institutt. (2016b, 23. juni). Forside:Rettleiing og metode. Hentet 22. juni fra: <https://lokalhistoriewiki.no/wiki/Forside:Metode>
- Norsk lokalhistorisk institutt. (2017a, 5. desember). Hjelp:Forskjeller fra Wikipedia. Hentet 25. juni 2019 fra: https://lokalhistoriewiki.no/wiki/Hjelp:Forskjeller_fra_Wikipedia
- Norsk lokalhistorisk institutt. (2017b, 6. desember). Hjelp:Låsing av sider (retningslinjer) Hentet 25. juni 2019 fra:
[https://lokalhistoriewiki.no/wiki/Hjelp:Låsing_av_sider_\(retningslinjer\)](https://lokalhistoriewiki.no/wiki/Hjelp:Låsing_av_sider_(retningslinjer))
- Norsk lokalhistorisk institutt. (2018a, 25. september). Hjelp:Administratorens oppgaver. Hentet 24. juni 2019 fra:
https://lokalhistoriewiki.no/wiki/Hjelp:Administratorens_oppgaver
- Norsk lokalhistorisk institutt. (2018b, 1. juni). Hjelp:Brukerkonto (retningslinjer). Hentet 25. juni 2019 fra: [https://lokalhistoriewiki.no/wiki/Hjelp:Brukerkonto_\(retningslinjer\)](https://lokalhistoriewiki.no/wiki/Hjelp:Brukerkonto_(retningslinjer))
- Norsk lokalhistorisk institutt. (2018c, 25. mai). Hjelp:Kilder - hvordan? Hentet 24. juni fra:
https://lokalhistoriewiki.no/wiki/Hjelp:Kilder_-_hvordan%3F
- Norsk lokalhistorisk institutt. (2018d, 31. mai). lokalhistoriewiki.no:Lokalhistorisk relevans. Hentet 22. juni 2019 fra:
https://lokalhistoriewiki.no/wiki/lokalhistoriewiki.no:Lokalhistorisk_relevans
- Norsk lokalhistorisk institutt. (2018e, 17. januar). Hjelp:Hvordan skrive personlige minner? Hentet 25. juni fra:
[https://lokalhistoriewiki.no/wiki/Hjelp:Personlige_minner_\(retningslinjer\)](https://lokalhistoriewiki.no/wiki/Hjelp:Personlige_minner_(retningslinjer))
- Norsk lokalhistorisk institutt. (2019a, 4. januar). lokalhistoriewiki.no:Administrasjon. Hentet 24. juni 2019 fra: <https://lokalhistoriewiki.no/wiki/lokalhistoriewiki.no:Administrasjon>
- Norsk lokalhistorisk institutt. (2019b, 14. juni). lokalhistoriewiki.no:Hovedside/OmLokalhistoriewiki. Hentet 22. juni 2019 fra:
https://lokalhistoriewiki.no/wiki/lokalhistoriewiki.no:Hovedside/Om_Lokalhistoriewiki
- Norsk lokalhistorisk institutt. (2019c, 11. februar). Forside:Hjelp. Hentet 24. juni 2019 fra:
<https://lokalhistoriewiki.no/wiki/Forside:Hjelp>

Norsk lokalhistorisk institutt. (2019d, 12. februar). Hjelp:Utforming av artikler. Hentet 24. juni 2019 fra: https://lokalhistoriewiki.no/wiki/Hjelp:Utforming_av_artikler

Norsk lokalhistorisk institutt. (2019e, 30. januar). Hjelp:Hvordan skrive bedre artikler. Hentet 24. juni 2019 fra: https://lokalhistoriewiki.no/wiki/Hjelp:Hvordan_skrive_bedre_artikler

Norsk lokalhistorisk institutt. (2019f, 3. januar). Hjelp:Kildekritikk. Hentet 25. juni 2019 fra: <https://lokalhistoriewiki.no/wiki/Hjelp:Kildekritikk>

Norsk lokalhistorisk institutt. (2019g, 30. januar). Hjelp:Kilder – hvorfor? Henter 24. juni 2019 fra: https://lokalhistoriewiki.no/wiki/Hjelp:Kilder_-_hvorfor%3F

Norsk lokalhistorisk institutt. (2019h, 30. januar). Hjelp:Fotnoter. Hentet 24. juni 2019 fra: <https://lokalhistoriewiki.no/wiki/Hjelp:Fotnoter>

Norsk lokalhistorisk institutt. (2020, 29. januar). lokalhistoriewiki.no:Hovedside. Hentet 17. mai 2020 fra: <https://lokalhistoriewiki.no/wiki/lokalhistoriewiki.no:Hovedside>

Intervjuer:

Alsvik, Ola (2019) Norsk lokalhistorisk institutt. Oslo. 29.08.2019.

Bjerkan, Håkon Magne (2019) Riksantikvaren. Stavanger. 19.10.2019.

Hundstad, Dag (2019). Norsk lokalhistorisk institutt. Oslo. 27.08.2019.

Munch-Møller, Marthe Glad (2019) Norsk lokalhistorisk institutt. Oslo. 27.08.2019.

Nyborg, Chris (2019). Norsk lokalhistorisk institutt. Oslo. 27.08.2019.

Olsson, Carl Anders (2019) Riksantikvaren. Oslo. 25.10.2019.

Wiig, Marianne (2019). Norsk lokalhistorisk institutt. Oslo. 29.08.2019.

Vedlegg

Intervjuguide

Del 1: Introduksjon

Kan du fortelle meg om ditt arbeid med Lokalhistoriewiki/Kulturminnesøk?

Kan du fortelle meg om din bakgrunn som er relevant for ditt arbeid med tjenesten?

Hvorfor ønsket du å jobbe med dette?

Del 2: Spørsmål knyttet til tjenesten og de ulike delene av den

Lokalhistoriewiki:

Hva innebærer det at wikien er en fag- og forskningswiki?

Hvor finner jeg den viktigste informasjonen på wikien?

Metoderommet og hjelpesidene

- Hva er formålet med disse?
- Kan dere evaluere virkningen av dette?

Hva kan brukere bidra med? Hva kan de ikke bidra med?

Hva gjør dere for å kontrollere aktiviteten på wikien?

Hvorfor må brukere oppgi virkelig navn for å kunne bidra?

Kulturminnesøk:

Hva mener du er de viktigste valgene dere har tatt i forbindelse med utformingen av tjenesten?

Hva er tankene deres rundt hva som finnes på forsiden?

Utsagn fra siden: «hvis du trenger informasjon om kulturminner i profesjonell sammenheng må du bruke andre tjenester».

- Hva betyr dette?

Hvorfor har dere ingen definisjon på hva et kulturminne er som definerer hva brukere kan legge inn?

Personikonet/kulturminneikonet

- Hvorfor er kulturminnene merket med to forskjellige ikoner?

Hvorfor må brukere oppgi virkelig navn for å kunne bidra?

Del 3: Muligheter og utfordringer

Hva ønsker dere å oppnå med tjenesten?

Hva er dine erfaringer og refleksjoner knyttet til de følgende mulighetene og utfordringene?

Muligheter:

Inkludere mange ulike menneskers kunnskap og inkludere flere perspektiver

- Er det slik det fungerer? Er det noe ved dette som er problematisk?

Det kan være en god måte å bidra til læring hos brukere

- Er dette relevant for dere?
- Hvordan gjør tjenesten det?
- Hva skal brukere lære?

Det kan være en måte å øke deltakelse og interaksjon mellom kulturarvinstitusjoner og brukere

- Hvorfor er dette viktig?

Å lage et fellesskap rundt det tjenesten dreier seg om

- Hva er din erfaring med dette?
- På hvilken måte er dette nyttig for dere?

Crowdsourcing kan være ressursbesparende fordi andre utenfor institusjonen kan løse oppgaver som ansatte tidligere har gjort

- Hvordan fungerer dette for dere?

Er det andre muligheter?

Utfordringer:

Er det noe som ikke har fungert slik som dere opprinnelig hadde trodd eller ønsket?

Autoritet og ekspertise

Vi har gått fra en situasjon der det tidligere var institusjonene som hadde kunnskapen og bestemte hva som var viktig til at man også legger vekt på det brukerne kan bidra med

- Har du noen tanker om dette?
- Hvordan ser du på din rolle i forhold til brukerne?

Kvalitetssikring

- Hva gjør dere for å sikre kvaliteten på bidragene fra brukere?
- Hva er kvalitet for dere?

Balansere åpenhet og kvalitet/kontroll

- Hvordan kan man skape åpenhet slik at brukere kan delta og samtidig sikre kvaliteten på bidragene?

Opphavsrett

- Hva er deres policy i forhold til opphavsrett?
- Hva er viktig for å sikre best mulig praksis i forhold til opphavsrett?

Å få nok brukere

- Har dere gjort noe spesielt for å få flere brukere? Hvilke tiltak har dere gjort?
- Hvilke konsekvenser har det hvis få bidrar til tjenestene?
- Hvordan bør man håndtere dette?

Hvilke problemer har dere opplevd i forhold til brukere?

- Hvordan håndterer dere disse?

Er det andre utfordringer?

- Hvordan håndterer dere disse?

Del 4: Avslutning

Hvilke råd ville du gitt andre som vurderer å starte lignende tjenester?

Er det noe jeg har glemt som du mener er viktig å ta opp?